

Die Gaste

Sayı: 10 / Ocak-Şubat 2010

3 Interkültürel (Kültürlerarası) Yetkinlik

"Medeniyetler çatışması", "kültürel çatışma", "çokkültürlülük", "interkültürel yöntem" gibi kavramlar, değişik yöre insanların evrensel veya aynı ülkedeki yaşamlarının şeklini belirleyen kavramlar olarak, toplumsal ilişki ve çelişkilerin ifade edilmesinde kullanılmakta.

6 Duygu ile Akıl Arasında Kalmak

Duygunun tanımını hepimiz az çok biliyoruz. Belki de en iyi bildiğimiz konudur duygu. Peki rasyonel olmanın tanımını biliyor muyuz? Akla dayanan, akılcı, ölçülü ve hesaplı olmak bizim için ne demektir? Hepsinden ötesi bu duygusal yapımızla, çoğunluğu rasyonel olan bir toplumda nasıl var olabiliriz?

8 Türkçe İletişim Açısından Ağır Darbe Köln Radyosu

Türkçe'yle ilgili olumsuzlar, Türkçe'nin geleceğini önemseyen bizlerin gayretlerini, inatlarını sadece kamçılabilir. Kamçılmalı..
Öyleyse "İnadına Türkçe!"...

10 Gülcan'ın Şansı

Elbette Gülcan'ın durumu bir istisnadır. Ne "Alman" çocuklarının ne de hangi nedenle olursa olsun, okula kötü bir başlangıç yapan göç kökenli çocukların tamamı sonunda yüksek öğrenimin yolunu tutamayacaklardır...

13 Söyleşiler II

Biri (der ki) : Merhaba... (Gülerek) Wie gehts'ler gut mu?

Öteki : Merhaba... Hallo'mun selam (güler). Böyle selama böyle cevap yaraşır !

Biri : Şaka bir yana. "Die Gaste"de bahsi geçen çifte yarım dillilerden olmadan sohbetimize başlayalım. Nerede kalmıştık?

Öteki : Tiyatronun siyasal işlevindeydik.

Ne İstiyorlar?

Kasım-Aralık ayları boyunca Alman yüksek okullarındaki ders programının başında "boykot" dersi yer aldı. Almanca "öğrenci grevi" olarak adlandırılan "boykot", bir bakıma 2008 sonbahar öğrenci eylemlerinin bir devamı niteliğinde. 2008 sonbahar eylemlerine 125 bin öğrenci katılırken, 2009 sonbahar eylemlerine katılan öğrenci sayısı 275 bini aştı.

Almanya ve Avusturya'da süregiden eylemlerde öğrenciler, "Bologna süreci" adı verilen AB eğitim sistemi "reformu"nun uygulamasını protesto ediyorlar.

19 Haziran 1999'da AB'nin 29 eğitim bakanı eğitim sisteminin reformu üzerine görüşmeler yapmak için İtalya'daki Bologna'da bir araya geldi. Amaç, tek tek ülkelerin üniversite eğitimlerinin yapılandırılmalarının ve mezuniyetlerinin birbirlerine eşitlenmeleriydi. Bu sayede öğrencilerin Avrupa içinde ve Amerika'da birbirleriyle eşleştirilebilirlikleri kolaylaştırılacaktı. Bologna anlaşmasına göre, eğitim, daha fazla piyasaların gereksinmelerini karşılamayı esas alacak ve bu gereksinimler üniversite eğitiminin süresi kısaltılarak daha kolayca karşılanabilecekti.

Bu amaçla, Almanya'da, bir yandan liseler 13 yıldan 12 yıla indirilirken, diğer yandan da üniversiteler, ABD üniversite sistemine uygun olarak "Bachelor" sistemine uyarlandı. Böylece "klasik" üniversite eğitimi "piyasa için

eğitim" modeline dönüştürüldü. Artık üniversiteler, her alanda geniş ve derinlemesine bilginin öğrenildiği, araştırıldığı eğitim kurumu olmaktan çıkartılıyor, sıradan "meslek eğitimi"ni esas alan bir "meslek yüksek okulu"na dönüştürülüyor. Ancak klasik meslek yüksek okullarından (Fachhochschule/FH) daha alt düzeyde eğitim ve diploma veren bir alt meslek yüksek okulu düzeyine.

Eskisi gibi öğrenciler sekiz sömestr (dört yıl) eğitim ve mezuniyette yüksek lisans (master) diploması yerine, altı sömestr eğitim ve "bacholer" denilen, ancak lisans düzeyinin altında yer alan, bir bakıma "ön lisans" denilebilecek bir diploma alacaklardır. Bu diploma sahibi öğrenci, sadece adı üniversite olan "mektep"e devam etmek isterse, dört sömestr daha okuyarak, yani toplam on sömestr okuyarak "master" diploması alabilecektir. Böylece bugüne kadar sekiz sömestr üzerinden "master" diploması alan gerçek bir üniversite öğrencisi, şimdi "piyasa" tarafından belirlenen bir ders programına göre önce "bacholer" diploması alabilecek, ama "master" diploması almak isterse toplam on sömestr okuması gerekecektir. Amaç açıktır: Piyasa için eğitim!

Bu öylesine açık bir gelişmedir ki, Würzburg meslek yüksek okulunun eski Z02 anfsinin adının Aldi Süd-Anfsi olarak değiştirilmiş ve Nürnberg Üniversitesi'ne yapılan

130.000 euroluk bağış sayesinde, bir EasyCredit anfişi oluşturulmuştur.

Açıktır ki, böylesine ikili, yani kısa ve uzatılmış iki ayrı üniversite eğitiminde, bir yandan üniversitelerin “üretim kapasitesi” artırılarak üç yılda mezun verebilir hale getirilirken, diğer yandan eskisi gibi üniversite eğitimi görmek isteyenler daha uzun eğitim görmek ve daha büyük masraflar yapmak zorunda kalacaklardır.

Yine de on semestrlik üniversite eğitimi, sadece “teorik” olarak tüm öğrencilere sunulmuş bir hizmettir. Ama pratikte durum farklıdır. Tüm öğrencilerin master eğitimine devam etmesi olanaklı değildir, çünkü kontenjan kısıtlıdır. Ve tam da burada, yine sapla saman birbirine karışır. Bu noktada, master eğitimi için öğrenci

seçme ölçütü, ya not ortalaması, ya da öğrencinin eğitim masraflarını karşılayabilme gücüne göre belirlenmektedir. Master eğitimi, özellikle üniversite harçlarını yükseltmek için çok uygun bir yöntemdir, çünkü master eğitime devam etmek isteyen öğrenci, bu eğitimin ek masraflarını karşılayabilecek bir gelire sahip olması gerekir. Bu da, açık biçimde “elit üniversite” oluşturulmasının dolaylı bir yoludur.

İşte bu gelişme karşısında, amiyane deyimle “sokağa dökülen” üniversite öğrencileri, “herkes için eşit eğitim” talebinde bulunmaktadırlar. Bu talepleri, aynı zamanda Almanya’nın üçlü eğitim sisteminin kaldırılması talebini de içermektedir.

DIE GASTE

İki aylık Türkçe Gazete

DİL VE EĞİTİMİ GELİŞTİRMEK
İÇİN İNİSİYATİF e.V.

GENEL YAYIN YÖNETMENİ
(ViSdP): ZEYNEL KORKMAZ
(Duisburg/Essen Üniversitesi,
Türkçe Öğretmenliği Bölümü)
YAYIN YÖNETİMİ:
ENGİN KUNTER (Ref. Jurist)
GÜLDEN GÜNGÖR
OZAN DAĞHAN

İnternet Adresi
www.diegaste.de
E-Posta Adresi:
diegaste@yahoo.com

Dizgi:
Die Gaste Verlag
Baskı:
Hürriyet - Almanya

İÇERİK

İnterkültürel (Kültürlerarası) Yetkinlik	3	Hasan Deniz Önergil
Kültür Çevirmeni	4	Prof. Dr. Ali Uçar
Duygu ile Akıl Arasında Kalmak	6	Yrd. Doç. Dr. Ahmet Atilla
“Bağımsız, kamusal, gruplara kendi anadillerinde hitap eden, insanın güvenebileceği bir radyonun önemli olduğuna inanıyoruz”	7	WDR Müdürü Wolfgang Schmitz ile Söyleşi
Türkçe İletişim Açısından Ağır Darbe-Köln Radyosu	8	Gürsel Köksal
Göç, Asimilasyon ve Getto	9	Hıdır Eren Çelik
Gülcan’ın Şansı	10	Prof. Dr. Hans-Peter Schmidtke
Öğretmenlerin Eleyici Faaliyetleri	11	Prof. Dr. Kerstin Merz-Atalik
Uyum Sorunu	12	Deniz Çıkrıkçıoğlu
Söyleşiler II	13	Koral Okan
Chorweiler’da Türkçeyi Destekleme Kursu	14	Haber
YeniGün Avrupa	15	
Yeni Hayat	15	
“Online Türk Diasporası Geliyor!”	16	Ahmet Onay
Onlar Tekel İşçileri	16	Haber

İnterkültürel (Kültürlerarası) Yetkinlik

Hasan Deniz ÖNERGİL

“Kültür” ve “çatışma” son yirmi yıldır üzerinde en fazla konuşulan sorunlar haline geldi... “Medeniyetler çatışması”, “kültürel çatışma”, “çokkültürlülük”, “interkültürel yöntem” gibi kavramlar, değişik yöre insanların evrensel veya aynı ülkedeki yaşamlarının şeklini belirleyen kavramlar olarak, toplumsal ilişki ve çelişkilerin ifade edilmesinde kullanılmakta. Doğru veya yanlış kullanımların ve bunların etkilerinin sosyal sonuçları, büyük ölçüde sosyal tahribata yol açmaktadır.

Kültürel Çatışmalar mı?

Tartışmaların başlangıcına, Samuel Huntigton’un¹ “Kültürlerin Çatışması” adlı yapıtını koymak istiyoruz.

Amerikan neo-konservatiflerinden Samuel Huntigton’un çatışma tezi, sadece kendi görüşleriyle sınırlı değil, neo-kon’ların çağa ilişkin ve evrensel etkilere sahip, yaptırım gücü yüksek ideolojilerinin “kültürel” açıklamalarından biridir. Yaptırım gücünün yüksek olmasının nedeni, evrensel, bölgesel veya ufak çaptaki sosyal çelişki ve çatışmaların nedenlerini neo-kon ideolojisine uygun bir biçimde izah etmeye çalışmasıdır. Ve bunların en ilginç ve önemli yönü, çok siyasi öneriler içermesidir. İşte bu öneriler emperyalist ülkelerin iç ve dış politikaları üzerinedir (örnek olarak ABD alınarak):

- Medeniyetsel türdeşliği artırmak için Amerika’ya göç zorlaştırılmalı, var olan göçmenler ise asimile edilmelidir.
- Çokkültürlülük yerine Amerikanlaşma politikası yürütülmelidir.
- Batı’nın diğer medeniyetler karşısındaki askeri ve teknolojik üstünlüğü korunmalıdır.
- ABD, Avrupa ülkeleri ile Atlantik işbirliğini güçlendirerek Batı’nın birliğini güçlendirmelidir.
- İslam ve Konfüçyüs medeniyetlerine ait devletlerin askeri ve ekonomik olarak güçlenmesi engellenmeli, bu iki medeniyet arasındaki farklılıklardan faydalanılmalıdır.
- Batı evrensel değil, yegane-eşsiz olması sebebiyle evrenselci bir misyon üstlenmemeli, diğer medeniyetler karşısında Batı’nın değerleri empoze edilmemelidir.
- Medeniyetler çatışmasından kaynaklanacak olası bir üçüncü dünya savaşı esnasında ABD, İslam-Konfüçyüs ülkeleri karşısında, Japonya, Latin Amerika ülkeleri ve Rusya ile ittifak kurmalıdır.

Huntington’un yapmış olduğu oldukça ilginç ve tahrikkar bu siyasi tavsiyeler, hem ABD/Batı’da hem de dünyanın diğer bölgelerinde büyük yankı uyandırırken,

emperyalist ülke ideolojileri tarafından – neo-liberalist ideoloji ile birlikte– şu veya bu ölçülerde içselleştirilmiştir.

Huntigton’un ilginç ve barışı dışlayan tezlerinin –ele aldığımız konu açısından– en önemli iddiası, kültürel çeşitliliklerin, evrensel veya belli bölgelerde ve ülkelerde yaşayan özgün kültürlerle sahip halklar arasında kaçınılmaz olarak çatışmalara yol açacağıdır:

“Benim varsayımım şu ki (soğuk savaş sonrası) dünyada çatışmaların temel sebebi *ne ideolojik ne de ekonomik kaynaklı* (abç) olacak. Dünya toplumları arasındaki büyük bölünmelerin ve çatışmanın başlıca sebebi kültürel kökenli olacak. Ulus devletler uluslararası siyasette temel aktörler olarak kalmaya devam edecekler, fakat küresel siyasetin başlıca çatışmaları farklı medeniyetlere ait milletler ve gruplar arasında meydana gelecek. Küresel siyasete medeniyetler çatışması hükmedecek.”² (Huntington)

Huntigton tezleri, yayımlandıktan sonra, ABD ve diğer ülkelerde yaygın eleştirilerin ve tartışmaların kaynağı olmuştur. Konumuzun çerçevesi içinde yer verdiğimiz bu tezlerin tartışmasını burada yapmak istemiyoruz. Bunlar, barış araştırmaları ile ilgili başka bir yazının konusu olabilir. Yalnız, şunu ifade edelim ki, Huntigton tezleri ve bunların türevlerinin, en önemli neo-konservatif emperyalist fikir gruplarının “akıl babaları”nın tavsiyeleri olarak, konumuz ile ilgili karşı görüşlerin içine sızmış olduğunu farketmekte yarar vardır.

Huntington tezlerine karşı yürütülen ciddi araştırmaların en yenisi, *Heidelberg Üniversitesi Siyasi Bilimler Enstitüsü*’nün 2009 Eylül ayında sonuçlarını açıkladığı CONIS etüdüdür.³

CONIS etüdüne göre, 1945’ten bu yana ortaya çıkan kültürlerarası çatışmaların % 86 ‘sı, Huntington’un iddia ettiği gibi devletlerarası çatışmalar değil, devletlerin kendi içinde çıkan çatışmalardır. Ayrıca, kültürlerin farklılığı, çatışmaların asıl nedeni olmamaktadır. Değişik kültürlerle sahip olmanın getirdiği faktörler, kültürle hiç alakası olmayan faktörlerle birleştiğinde (demografik faktörler, demokrasinin kavranma durumu, refah düzeyi ve ülke içindeki din/dil farklılıklarının ölçüleri), çatışma çıkma durumu oluşmaktadır. Araştırmacılar göre, devletlerarası ve devletleriçi bir “interkültürel diyalog”, kültürel çatışmalar önlenmek isteniyorsa, zorunlu olarak gereklidir ve bu diyalogta kimlikel istekler ve kimlikel çeşitlilik tabulaştırılmaksızın dile getirilmelidir. Burada toplumsal ve kül-

türel öncüleri (bunların siyasi öncü olması şart değildir) son derece büyük görevler beklemektedir.⁴

CONIS’ten önceki araştırmalara da bakılacak olursa, kısaca, devletlerarası veya ülke içinde patlak veren büyük veya küçük çaptaki çatışmaların asıl nedenleri, toplum-bilimin (sosyolojinin) bilimsel sonuçlarına göre, ağırlıklı olarak nesnel çıkar çelişkileridir (örneğin: uzlaşmaz ekonomik çıkar çelişkileri).

ABD’nin Irak savaşının, ağırlıklı olarak (jeo-politik stratejik önemin de ötesinde) ekonomik nedenlere dayandığını dünya biliyor. Bu, savaşların nedeni olarak, 3000 yıldan beri böyle. Irak savaşından etkilenen bazı Alman araştırmacıların, “bu eskiden de mi böyleydi?” sorusuyla, Antik dönemdeki savaşların nedenlerini (özellikle antik tarihçiler Tukidides⁵ ve Ksenofon kaynaklı) incelediklerinde, kanıtı olarak buldukları sonuçlar şöyle:

“Medeniyetler çatışması”, “kültürel çatışma”, “çokkültürlülük”, “interkültürel yöntem” gibi kavramlar, değişik yöre insanların evrensel veya aynı ülkedeki yaşamlarının şeklini belirleyen kavramlar olarak, toplumsal ilişki ve çelişkilerin ifade edilmesinde kullanılmakta. Doğru veya yanlış kullanımların ve bunların etkilerinin sosyal sonuçları, büyük ölçüde sosyal tahribata yol açmaktadır.

Savaşlar açılmadan önce, savaşın getiri ve götürüsü, bir hesap bilançosu halinde sayısal analizden geçiriliyordu. Atika’nın Isparta’ya karşı açtığı Peloponez Savaşı (MÖ 431-404), kuşkusuzdur ki, ikisinin de Yunanca konuştukları ve hemen aynı kültüre sahip oldukları bilindiğinde, bir kültür çatışmasından kaynaklanmıyordu. Tam tersine, “Savaşın getirisi ne kadar olacak (ölçüler parasal olarak ifade edilen ganimat, zaptedilen ülkeden alınacak vergiler, parayla ölçülen köle değerleri, ganimet, toprak ürünleri, yeraltı ürünleri v.b.)?” Bilançonun diğer yanında giderler var (askerlerin iâşesi, mızrak, ok v.b., savaş malzemesinin fiyatı, gemilerin ve savaş arabalarının yapım ve yıpranma payları v.b.). Bunların giderlerini kim karşılayacak, tahrip edilen ülkenin yeniden inşası ne tutar, bu savaştan kimler ne kadar kar ediyor? v.b.). Muhtemel bir savaşın açılıp açılmamasının kararı verilmeden önce, çıkarlar planlanıyor ve oluşturulan muhtemel bütçe, savaş planını belirliyordu.⁶ Kısaca, getirisi götürüsünden fazla ise: Savaş !... Bu, bugün de böyle değil mi?

İnterkültürel Karşılaşma

KONIS’in bugün sözünü ettiği “inter-

tırması yöneticisi, <http://www.dw-world.de/dw/article/0,,4694540,00.html>

⁵ Thukydides, *Geschichte des Peloponnesischen Krieges*, München : dtv/Artemis 1991

kültürel (kültürlerarası) diyalog” kavramı, Barış Bilimcileri, ya da Barış Örgütleri veya yabancıların toplu ve zorunlu olarak yaşamak zorunda olduğu ülkelerin sosyal danışmanları tarafından dile getirilmiş bir sözcük değildir. Aksine, sermayenin çıkarlarını ön planda tutan emperyalist odak ve *fikir gruplarının*, örneğin Bertelsmann Stiftung *fikir grubunun* dile getirdiği bir kavramdır.⁷ Ayrıca, Avrupa Birliği (AB) 2008’i, kendi *fikir gruplarının* önerileri doğrultusunda “Avrupa İnterkültürel Yılı” olarak kutlamıştır.

Bugün internete bakıldığında, yüzlerce şirketin, sanayi yatırımı ve ticaret sektörü elemanına “interkültürel kurs ve co-aching” sunduğunu görüyoruz. İnterkültürelilik neden kapitalizmin bu denli ilgisini çekmektedir? Neden, özellikle Çin’de yatırım yapacak Amerikan ve Avrupa şirketi elemanlarına, “Çin’de meseleler masaya yatırılmaz, en önemli konular masanın etrafında konuşulacaktır” diye ders verilmek-

tedir? Çünkü, burada onlar için gerekli olan, diyalogda kalabilme dürtüsüdür ve bu kez, çatışmadan kaçınılması gerekmektedir, “Huntington” unutulmalıdır, burada önemli olan, kapitalizmin çıkarları doğrultusunda yabancı ülke insanının uyutulmasıdır.

Ama gerçekten de, “interkültürel yöntem”i kullanarak diyaloga girişmek, değişik kültürel dünyaların insanların birbirleriyle barış içinde yaşamlarının tek yolu olarak gözükmektedir. İnterkültürel yöntemi öğrenmek, yani interkültürel yetkinliğe sahip olabilmek, bunu kullanabilmek ve sosyal yaşamda bir ilişki yöntemi olarak içselleştirebilmek, değişik kültürlerden gelen insanların karşılaşmasında ve ondan sonraki yaşamlarında, onlara barış içinde beraber yaşamanın olasılığını gösterecektir.

İnterkültürel Yetkinlik

İnterkültürel yetkinlik⁸, değişik kültür çevrelerinden gelen insanların biraraya geldiklerinde, bu buluşmayı, interkültürel yöntemi kullanarak şekillendirmeyi öğrenmiş olarak davranmaları anlamına gelmektedir. Bu yetkinliğin kullanılabilmesi için, uygulayanın kendi kültür kimliğini çok iyi bil-

⁶ DFG-PROJEKT BR 1684/3 “Antike Kriegskosten” Brodersen, Kai, Dr. phil. Professur für Antike Kultur, Universität Erfurt.

<http://www.nomisma.geschichte.uni-bremen.de>

⁷ <http://www.bertelsmann-stiftung.de>

¹ Harvard Üniversitesi’nde görev yapan siyasal bilimler profesörü Samuel Huntington, 1993 yılında Foreign Affairs dergisinde yayınlanan ‘Medeniyetlerin Çatışması’ konulu makalesinin gördüğü yoğun ilgi üzerine bu çalışmasını genişleterek 1996 yılında “Medeniyetlerin Çatışması ve Dünya Düzeninin Yeniden Yapılması” (*Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*) adıyla kitaplaştırdı.

² Samuel P. Huntington, “The Clash of Civilizations?” Foreign Affairs, Cilt. 72, No. 3, (Yaz 1993), s. 22

³ *Kulturelle Konflikte im globalen Konfliktgeschehen seit 1945*, Institut für Politische Wissenschaft der Universität Heidelberg, CONIS-Datensatz („Conflict Information System)

⁴ Prof. Aurel Croissant, adı geçen CONIS-Araş-

mesi, kendinden emin olması gerekmektedir. İkinci adım, buluşmanın kesiştiği noktadaki müştereklerin tesbiti ve bunların dile getirilmesi olacaktır. Hangi kültürden gelirse gelelim, insani değerler bu iki insan açısından aynıdır. Değil mi, tüm insanlar, Uluslararası İnsan Hakları'na, Çocuk Hakları'na, insanın ve toplumların fiziki ve erdemsel dokunulmazlığına saygı duymak zorundadır. Ortaklık noktasındaki bu değerler, iki insanın müşterek ilgi noktalarını saptamaktadır.

Bu ortaklıklar saptandıktan sonra, hoşgörü havası içinde –ki, kaçınılmaz değere sahiptir– karşılıklı olarak diğer kültürün yoklanması ve aynı gözboyu ölçüsünde diğer kültürden bazı boyutları benimseyip benimsemeyeceğimiz hissedilmelidir. İşte burada, kendi kültürümüzü iyi bilip, kişiselliğimizden ve kimliğimizden taviz ver-

meden hissetmek durumunda olmamız gerekmektedir. Böylece, karşı tarafın hissettiğimiz ve giderek anladığımız değer ölçüleri, kullandığı öğeler (örneğin dil), beklenti ve yorumlarının, aramızda bir hakimiyet ilişkisi olmaksızın ve sonsuz bir özgürlük ortamında kendi kimlik yapımıza aktarılabilmesi olası hale gelir. İnterkültürel ilişkide alış-veriş aynı haklarla ve özgürce, açık veya gizli hakimiyet olmaksızın gerçekleşmek zorundadır.

İnterkültürel yetkinlik, sosyal bilimciler tarafından saptandıktan hemen kısa bir zaman sonra, onlar tarafından, kitlelere (örneğin okullara ve öğretmenlere) anlatılmasına zaman ayırılmaksızın, bir bilim dili ile (yani halk kitlelerinin kolay anlayamayacağı bir dilde) teorileştirilip sadece kapitalizmin hizmetine sokulmuş, sermayenin gittiği yerlerde kullanılan bir meta haline getiril-

miştir. İnterkültürel yetkinliğin öğrenilmesinde, basit anlatımlarla önemlinin vurgulandığı öğrenim şekli, hala Huntington eğiliminin içinde olan ve Avro-Merkeziyetçiliği ile yoğrulmuş, yukarıda bahsi geçen Avrupa toplumsal ve kültür öncüleri tarafından yadsınmak zorunda kalmıştır.

Avro-Merkeziyetçiliği, ki kapsamının boyutları açısından ayrıca ele alınması gerekmektedir, interkültürel yetkinliğe engel oluşturmaktadır. Ve vardığı yer, hakim kültürün (veya onların deyişiyle “uygarlık”) öncü olduğu “*Leitkultur*” (“öncü kültür”) tezidir. Bir yerde de, “Huntington’dur”...

Sonuçta ortaya çıkan, “interkültürel yetkinlik” kavramının anlaşılmayan ve anlaşılmak istenmeyen içeriğinin boşaltılması ve “enternasyonal yaşam”, veya “çokkültürlü yaşam”, “paralel toplum” gibi çözüm getirmeyen kavramlar ile karıştırılması olmuştur.

Kaldı ki bu akım, tarihin öğrenilmesi gereken bir çok kültür örneklerinden yoksun kalmakta, örneğin bundan 3000 yıl önce dev bir devlet olan Anadolu Hitit’lerinin Mısır’lılarla tarihin ilk bilinen yazılı barış anlaşmasını imzaladıklarını, düşmanlarının tanrılarını saygıyla kendi tapınaklarına koyduklarını, kadınların boşanma hakkının mevcut olduğu, kadınların hakimlik dahi yapabildiğini barışsal bir toplum yaratmış olduklarını bilmemektedir.⁹

⁸ Interkulturelle Kompetenz-Zustand und Zukunft eines umstrittenen Konzepts, S Rathje - Zeitschrift für interkulturellen Fremdsprachenunterricht, 2006 - zif.spz.tu-darmstadt.de

⁹ Die Zeit 06/2002 S.32 (http://www.zeit.de/2002/06/200206 hethiter.xml)

Kültür Çevirmeni

(Eğitim ve öğretim, sosyal ve sağlık sistemlerinde interkültürel iletişim)

Prof. Dr. Ali UÇAR

Sorunun Konuluşu

Çocuk yuvaları, okullar gibi eğitim ve öğretim birimlerinde eğitimci olarak, öğretmen, özel pedagojist, okul psikoloğu, terapist, okul müdürü, okul kapıcısı ya da diğer okul personeli olarak sıkça göç kökenli çocuklarla, gençlerle, yetişmekte olan insanlarla ya da ebeveynlerle ilişki söz konusudur. Arka planında farklı bir kültür bulunan insanlarla çalışılmasına sadece eğitim ve öğretim kuruluşlarında rastlanmamakta, ayrıca bunun sosyal pedagoğ, sosyal çalışan, müşavir, aile danışmanı, özel durumlar danışmanı vb. olarak sosyal çalışma alanlarında da kaçınılmaz olarak ortaya çıkmaktadır! Benzer durum, doktor, okul doktoru, kamu alanında görevli doktor vb. olarak sağlık hizmetlerinde çalışanlar için de geçerli.

Yukarıda betimlenen alanlarda, pratikte, farklı kültür çevrelerinden gelen çocuklar, gençler ve ebeveynlerle ilet-

işim sorunu olarak adlandırılabilen, dilsel ve kültürel anlaşma güçlükleri ortaya çıkmaktadır.

Yanlış anlaşılmalara, belirsiz teşhisler, değerlerin, kuralların ya da davranış biçimlerinin hatalı yorumlanması genellikle iletişim bozukluğunun sonuçlarıdır. Arka planında farklı bir kültür bulunan insanlarla yaşanan bu ve benzeri iletişim sorunları, onlarla birlikte çalışmanın işlevselliği üzerinde son derece olumsuz bir etki yaratmakta. Şu ana kadar okul, toplumsal ve sağlık alanındaki uygulamalar, ortaya çıkan güçlüklerin aşılması gerektiğini bize göstermektedir. Ama nasıl?

“Bunun için kültür çevirmenlerine ihtiyacımız var!”

“Kültür çevirmeni” tasarımı daha sonraki açıklamalarımda gerekçelendirmek istiyorum. Bu bağlamda okul alanıyla sınırlı kalmak ve Türkiyeli göçmen aileleri örnek olarak vermek istiyorum. Verilerin korunması yasası nedeniyle pra-

tikteki olaylarda şahıs adları değiştirilmiştir.

“Kültür çevirmenlerine ihtiyacımız var”

Kültür çevirmeni kimdir?

Bir kültür çevirmeni, farklı kültürel sistemler arasında arabulucu olarak faaliyet gösteren bir kimsedir. Bu anlamda çevirmenlik, salt bir dilden diğerine çeviriden daha fazlasını ifade etmektedir. Bir kültüre ait insanların değer, düzgü ve davranış biçimlerinin çeviri yoluyla başka kültürden insanlar için anlaşılır kılınmasıdır. Anlaşabilmeye yönelik ya da arabuluculuk için bu faaliyet, çevirmenin yalnızca iki dile egemen olmasını değil, aynı zamanda her iki kültürel sistemi de iyi tanımasını öngerektirir.

Kültür çevirmenleri neden gereklidir?

Pratik alandan örnekler:

1. Olay (Çevirmen olarak çocuklar, kardeşler ya da komşular)

Hasan H. için Kasım 2003’te bir destekleme kurulu (FÖA) oluşturuldu. Ebeveynleri, 9. sınıfa giden büyük kızlarını çeviri için birlikte getirdiler. Özel pedagoğ, bilirkişi raporunun sonuçlarını FÖA üyelerine ve özellikle ebeveynlere açıklamaya başladı. Kız, öğretmenin açıklamalarını çevirirken ebeveynler huzursuz olmaya başladılar. FÖA başkanı onlara herşeyi anlayıp anlamadıklarını sordu. Ebeveynler adeta anlamışlar gibi başlarını salladılar. Almanca’yı iyi konuşabilen kız bir çok şeyi hatalı çeviriyordu, çünkü raporda kullanılan teknik kavramları ve bunların Türkçe anlamlarını bilmiyordu. Sonderschule öğretmeni tespitlerini çok yavaş ve açık bir biçimde tekrarladı. “Herr Harman, oğlunuz düşük düzeyli bir IQ’ya sahip; bir zeka testi olan CFT 20’ye göre 76’ya ulaşmakta, normal ortalama 100’dür. Çocuğunuz öğrenim güçlüğü çekiyor, bu nedenle öğrenme alanında desteğe ihtiyacı var. Bir özel destek alan öğrenci (förderkind) olacak ve muhtemelen bir özel eğitim statüsüne girecek. Öğrenim engelliler için sonderschulenin destek planına göre, bir branş öğretmeni/ özel eğitimci tarafından ders verilecek...” FÖA’nın oturumu bittikten sonra çocuğun babası yanıma geldi ve şunu söyledi: “Az da olsa Almanca anlamama rağmen hiç bir şey

anlamadım. Olayın özünü tekrar anlatır mısınız?”

Bu örnekte olduğu gibi, pratikte çocuklar, kardeşler ya da komşular çeviri için devreye sokulmaktadır. Kanımca bu uygulama bir çok tehlikeye yol açmaktadır: 1- Sözkonusu olan çocuk damgalanacaktır ve kardeşleriyle ya da yabancılarla bir çatışma ortaya çıkacak, yahut varolan çatışma keskinleşecektir; 2- Çocuğa ilişkin gizli kalması gereken konular diğer çocuklar tarafından bilinecektir; 3- Kardeşler arasında bir hiyerarşi oluşur ve bu kalıcılaşır.

Bu olay, “Fördern” kavramının Türkçeye ne kadar zor çevrilebildiğini, ebeveynlere ne kadar zor anlatılabildiğini gösterir. FÖA görüşmesinde yalnızca “Fördern” kavramı değil, örneğin *Förderausschuss, Förderbedarf, Förderkind, Förderlehrer, Förderplan, Fördergutachten, Fördermittel, Fördergruppe, Förderzentrum, Förderdiagnose, Förderunterricht* vb. gibi ebeveynlerin ya hiç anlamadıkları ya da kısmen anlayabildikleri bir çok kavram sözkonusudur..

Türk ebeveynlerle yaptığım görüşmelerde, onların, okul ve aile için belirleyici rol oynayan okul ve kurumlarla ilintili kavramları, normları, değerleri, kuralları, davranış biçimlerini vb. ya hiç anlamadıklarını ya da yeterince anlamadıklarını saptadım.

2. Olay (Hatalı) Tanı – (Hatalı) Tedavi

Şubat 2003’te sınıf öğretmeni Bayan Möller, evlerinde Türkçe konuşulan A. Nasir’i okul psikoloğuna gönderdi. Gerekçesi: Çocuk çok edilgenmiş, kendisinden istenmediği takdirde derse neredeyse hiç katılmıyormuş ve çekingenmiş. “Onunla konuştuğumda gözlerime hemen hemen hiç bakmıyor. Bakışları çoğunlukla yere doğru kayıyor. Sanki ebeveynleri onu dövüyormuş gibi davranıyor. Nasir güvensiz, ürkek vb. öğrenme ve davranış açısından olumsuzluğu dikkat çekiyor.”

Ayrıntılı bir okul psikolojik araştırmasından sonra şunları saptayabildim: A. Nasir, aslında normal bir davranış sergiliyor. O, eğitim değerlerinin dini geleneklere bağlı olduğu bir ailede büyüyor ve erkek rolüne hazırlanmaktadır. Dinsel ve köylü özelliklerin ağır bastığı geleneksel bir ailede, “büyüklerin -özellikle kadınların- gözlerine bakmamak” bir “SAYGI” ifadesidir. Eğitimci bir değer olarak “saygı” şu anlamı taşır: Büyüklere karşı saygılı olunmalı, onlara değer verilmeli, gözlerine bakılmamalı, ast olunmalı, itiraz etmemeli ve büyüklerin sözünü dinlemeli. Bir kadın, bir öğretmen ve bir büyük olarak Bayan Möller saygın bir kişidir. Bu nedenle A. Nasir çekingen, edilgen davranmakta ve etkin bir biçimde derse katılabilmek için öğretmeninin talimatlarını beklemektedir. Hatalı tahminler ve değerlendirmeler ya da dikkat çeken davranış-

ların hatalı yorumlanması, hatalı tanıya ve sonuçta yanlış tedaviye yol açabilmektedir.

3. Olay

Türk kökenli öğrenci N. Berker izinsiz olarak bir kaç gün okula gitmiyor. Bunun üzerine öğretmen, Nesrin’in neden okula gelmediğini öğrenmek için eve telefon açıyor. Babası, “... ailem hasta. Nesrin küçük kız kardeşine bakıyor. Bunun için okula gelemiyor.” diye yanıtlıyor. Öğretmen, kızının gelmediği günler için mazeret kâğıdı getirmesi gerektiğini söylüyor. Ertesi gün Nesrin mazeret kâğıdını getiriyor ve öğretmene veriyor. Kâğıdın üzerindeyse Nesrin’in annesinin adı yazıyor, yani mazeret kâğıdı annesi için yazılmış. Öğretmen ise bunu Nesrin için istiyordu. Bunun üzerine o kendisinin değil, annesinin hasta olduğunu belirtmiş.

Burada öğretmen, Nesrin ve Nesrin’in babası arasında bir yanlış anlama söz konusu. Öğretmen şöyle anlamış: “Eğer aile hastaysa, Nesrin’in de dahil olduğu tüm aile fertleri hastadır (muhtemelen bulaşıcı bir grip)”. Ama gerçekte Nesrin hasta değildi, sadece annesi hastaydı. (Burada açıkça aile ile öğretmen arasındaki ilişimde bir yanlış anlama var.)

Yanlış anlaşılmanın temel nedeni, “ailem hasta” ifadesinin yorumlanışında yatmaktadır.

4. Olay (Yanlış yorumlama)

Zeynep 13 yaşında ve realschulede 7. sınıf

öğrencisi. Evi toparlarken Zeynep'in babası, kızının bir erkek okul arkadaşını kucakladığını gösteren bir fotoğrafını buluyor. O bu resmi alıp okula gidiyor. Okul bahçesinde sınıf öğretmeniyle karşılaşiyor ve öfke içinde resmi gösterip, kendi başına fotoğraftaki oğlanı aramaya koyuluyor. Öğretmen ondan okul bahçesini terkmesini rica ediyor ve ayrıca kızının kendi sınıfından bir erkek arkadaşını kucaklamasının kötü bir şey olmadığını vurguluyor. Baba öğretmenin isteğine uymadığından, okul müdürü devreye giriyor. Okul müdürüyle konuşmasında baba “konuk işçi Almancası”yla kızına, oğlana ve öğretmene sövüyor: Öğretmenler çocuklara dikkat etmiyorlarmış, herşeye izin veriyorlarmış, otoriter değillermiş. Okul idaresi babayı yatıştırmaya ve olayın o kadar vahim olmadığına inandırmaya çalışır. Bunun üzerine baba şunu söylüyor: “Eğer öğretmenler çocuklara terbiye öğretmiyorlarsa, kızımı ve namusumu korumam gerekli!”. Baba okulu terk ederken, okul bahçesindeki çocuklara bir göz atıyor ve parmağıyla onlara işaret ediyor: “Hepinizi öldürecekim”. Okul müdürü ona yasaları hatırlatıyor. Okul müdürü bu gelişmeleri ciddiye alıyor ve yetkili okul kurumu aracılığıyla “ölümle tehditten” suç duyurusunda bulunuyor. Bir kaç gün sonra babaya polisten çağrı geliyor. Suç duyurusuna, yani ithamlara ilişkin ifadesi isteniyor. Baba, “ölümle tehdit” suçlamasını reddediyor. O böyle bir şey yapmadığını belirtiyor. Ancak anlaşmazlık çığından çıktı ve okul yönetimi güvenlik önlemleri alınmasını talep etti. Polis okulu

gözetime aldı. Aile bir avukat tuttu. Öğretmenler korku içindeydi. Kız okula gitmiyordu.

Okul psikolojik hizmetleri tarafından bu okula yardımcı olmak üzere görevlendirildim. Çocuklarla, kadın öğretmenlerle ve okul idaresiyle yaptığım görüşmelerden sonra, aile ile okul arasında bir iletişim sorunu bulunduğu ve birbirlerini anlamadıkları kanısına vardım. Bir yanlış anlamadan büyük bir çatışkı doğdu. Bulanıklıkların, yanlış anlaşılmanın, hatalı yorumların ortadan kaldırılması ve çözüme varılabilmesi için, okulun ve ebeveynlerin birlikte konuşmaları gerektiğini saptadım. Belirlenen tarihte ben, müdür ve ebeveynler okulda buluştuk. Okul idaresi, babanın okul bahçesinde öğretmenlere ve öğrencilere “ölüm tehdidi”nde bulunduğunu öne sürdü.

Baba, “sizi öldürecekim” tehdidinin ciddi olmadığını söyledi. Çocuklarımızın eğitiminde her baba ve her anne çocuğuna: “Uslu dur, yoksa kulaklarını keserim ya da seni öldürürüm ya da boğarım seni” der. Bu ifadeler korkutmak içindir. Ama gerçekte bunlar zararsız sözlerdir. “Bugüne kadar bu sözlerle hiç bir anne ya da baba çocuklarını ne öldürmüş ne de onların kulaklarını kesmiştir. Bu sadece çocukların doğru bir davranışa yönlendirilmeleridir.”

Neticede babanın tehdidinin ciddi olmadığını ve okulun bu ifadeyi ciddiye alıp suç duyurusunda bulunduğunu saptadım. Ardından her iki taraf da, aralarındaki anlaşmazlığın gerçekten bir yanlış anlaşılma ve hatalı yorumlamaya dayandığına inandılar. Sonunda babanın

sözünü geri alması ve okul idaresinin suç duyurusunu geri çekmesi kararlaştırıldı. Böylece sorun çözüme bağlanmış oldu.

Bu yanlış anlama, diğer bir ifadeyle babanın gösterdiği davranışın okul idaresi tarafından bu hatalı yorumlanması karışıklığa yol açtı ve çok emek gerektirdi. Yanlış anlaşılmanın açığa kavuşturulması için polis, ebeveynler, okul ve okul psikoloğu bu anlaşmazlığa çok enerji ve zaman harcadı.

5. *Olay (Tanı, tedavi ve ebeveynlerin bilgisizliği)*

9 yaşında ve 3.sınıf öğrencisi Yasemin olayında, okul psikolojik bölümü gelişim bozukluğu tanısında bulunur ve bu nedenle bir psiko-motorik terapi önerir. Ebeveynlerle görüştükten sonra bir Alman terapist çalışmaya başlar. 3 oturdumdan sonra ebeveynler tedaviyi keserler. Tedaviyi neden devam ettirmediklerini sorduğumda anne şu yanıtı verdi: “Böyle bir tedavi kızıma bir şey katmıyor. Psikolog çocuğumla sadece oynuyor ve onunla bir kaç hareket yapıyor. Ama çocuğumun karın ağrısı var, sık sık da baş ağrısı ve okuyup yazamıyor. Psikolog ağrılarına karşı ilaç vermiyor. Çocuk, okul için okumayı öğrenmeli, oynamayı değil, bu bir işe yaramaz.”

Ebeveynlerin çocuk terapisini bilmedikleri burada açığa çıkıyor. Ruh ve beden arasında ayırım yapmıyorlar. Bu nedenle ruhsal hastalıklarda hemen ilaca sarılıyorlar.

6. *Olay (Davranışın hatalı yorumlanması)*

4. Sınıf öğrencisi Bayram için, saldırgan davranışları nedeniyle bir destekleme kurulu

oluşturuluyor. Sonderschule öğretmeni raporunu destekleme kuruluna (FÖA) sunuyor. Ders-teki gözlemlerinde şunları saptadığını belirtiyor: Bayram huzursuzmuş, başka çocukları rahatsız ediyormuş. Her şeyden önce saldırganmış, ders sırasında diğer çocukların üzerine gidiyor ve onların yanaklarını sıkıyormuş. Çocuklar kendilerini savunduğunda veya acı duyduklarında, Bayram onları gülererek okşuyormuş. Öğretmenlerin de onayladıkları gibi, bu tutumu sıkça yapıyormuş.

Bu bağlamda sorun, Bayram'ın bu davranışının “çimdiklemek, gülmek ve ardından okşamak” nasıl yorumlanacağıdır?

Aile içinde yaptığım araştırmada, çocukların yanaklarını sıkmaya ailede sıkça rastlanıldığını saptayabildim. Yetişkinler yanakları sıkmakla belli bir sevgi gösterisi sergilemekteler. Biraz acı duyuldu mu, o zaman çocuk okşanır ya da öpülür. Bayram'da da –yetişkinlerden öğrendiği– bu davranış ortaya çıkmıştır. Aslında Bayram diğer çocuklara karşı “sevgisini” göstermek ve onlarla temasa geçmek istiyordu. Öyleyse sorun, bunun bir davranış bozukluğu mu, yoksa normal bir davranış mı olduğudur.

Ebeveynlerin düşüncesine göre, Bayram'ın bu tutumu çok doğal ve normaldi. Ama Alman özel eğitim pedagogu açısından hiç de normal değildi. Bu olay, tanıya, değerlendirmeye ve tedaviye ilişkin hangi hatalı yorumlamaların, yanlış anlaşılmanın ortaya çıkabileceğini göstermektedir.

Yukarıda betimlenen olaylar uygulamanın sadece küçük bir bölümünü kapsamaktadır. Bu davranış biçimleri, arka planında başka bir din, dil ve kültür bulunan bir çok çocuk için geçerlidir. Alman kökenli olmayan bir çocuk, genç ya da aileyle iletişimde, dilsel güçlükler ya da anlaşmada güçlük yaşıyorsa, uzman Alman personelin gösterdiği ilk tepki “Evet, Almanca öğrenmeliler” olmaktadır. Daha iyi anlaşabilmek için başka alternatifler ya da imkanlar göz önünde bulundurulmamaktadır.

Çevirmen

Bir çevirmen yardımıyla göçmenler için sunulan hizmet, etkinlik açısından çok sınırlı kalmaktadır. Bir çevirmenin görevlendirilmesi bir çok alanda risk barındırmaktadır. Örneğin pedagojik, psikolojik, sosyal, ailesel, psikosomatik ya da tıbbi konular, bilgiler ve görünümle söz konusu olduğunda, uygulamada çevirmen tarafından bir çok saptırma ortaya çıkabilir:

- Çeviri, her zaman çevirmenin kendi payını içerir. Çevirmen, her iki dile egemen olduğu için, dili bilmeyen insanlardan daha üstün bir konuma sahiptir.
- Bir çevirmenin görevlendirilmesi, örneğin bir terapi sürecinde terapistin kendi yönetici rolünü yitirmesine yol açabilir.
- Anlaşmazlık durumlarının çevirisinde çevirmenin kendisini ön plana çıkarma olasılığı vardır.
- Bir çevirmenin görevlendirilmesiyle, ikili bir ilişki yerine üçlü bir ilişki doğar. Bu nedenle, genelde üçlü kümeleme oluşur.
- Bir çevirmenin görevlendirilmesinde yatan diğer bir tehlike, onun eleyerek çeviri yapması ve açıklamaları, kendi değer yargılarıyla saptırmasıdır.
- Bir çok bilgi kaybolabilir.

İKİ KÜLTÜREL SİSTEM, İKİ DÜŞÜNCE SİSTEMİ, ANLAŞMA GÜÇLÜKLERİ VE ALGILAMA SORUNLARI

Almanya'da birçok insanın arka planında bir göç kökeni bulunmakta. Bu insanlar, çalışma ve yaşam biçimlerini, davranışlarını, algılayışlarını ve eğitime, hastalığa, vücuda, psikosomatiğe ve de düşünüş tarzına olan yaklaşımlarını şekillendiren, en azından iki kültür sisteminin etki alanında yaşamaktadırlar.

Bu nedenle, anamnestik araştırmalarda kültüre özgü determinasyonların teşhis, terapi ya da başka tedavilerde göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

Göçmen ailelerinin, spesifik bilgiye sahip olunmadığı takdirde erişilemeyen çok miktarda tabu alanları bulunmak-

tadır, ki bu nedenle eğitimciler, öğretmenler, sosyal görevliler, okul psikologları, doktorlar şikayetlerde bulunuyorlar.

Eğitim ve öğretim kuruluşları ile göçmen aileler arasındaki iletişim salt bir dil sorunu değil, bunun ötesinde o kültürel nitelikli bir anlaşamama sorunudur.

Burada söz konusu olan, başka bir kültür çevresinden kavram, davranış biçimleri, değer ve normlarını bir başka kültürel sisteme çevrilmesidir, başka bir ifadeyle uygun kavramların, değer sistemlerinin diğer sistemlerde aranması ya da en azından benzer kavramların aranması ve bu düzlemde bir anlaşmaya varılmasıdır. Bunu başarmak, iki kültürel sistem arasında bir anlaşma sağlamak isteyen birinin, bu yönde yetkinleşmiş olmasını öngerektirir. Diğer bir ifadeyle o, iki kültürü iyi tanımalı ve yönetsel, kişisel ve teknik yetkinliğe sahip olmalı.

Farklı kültür çevrelerinden insanlarla iletişimde, yukarıdaki pratik olaylarda da görüldüğü gibi, sık sık yanlış anlaşılma ve hatalı yorumlar daha da belirginleşmekte. Farklı vücut hareketleri, bakışlar, yakınlık, mesafe, mekanın ve de zamanın algılanması farklı kültürel anlamlar taşıyabilirler, ama iletişimde büyük bir rol oynayabilirler. Böylece, örneğin insanların yoğun bakışları bir saldırganlık ifade edebilir ya da saygı olarak da yorumlanabilir. Ön-arka ya da üst-alt, Avrupa'dakinden farklı anlamlar taşıyabilir.

Örneğin Alman olmayan bir erkek çocuğun saldırgan tavrı ebeveynler tarafından Alman öğretmeninkinden farklı algılanabilir. Erkeklerin eğitiminde saldırgan bir görünüm olumlu karşılanabilirken, öte yandan bir Alman öğretmen aynı davranışı olumsuz olarak değerlendirebilir. Belki de ebeveynler oğullarının saldırgan tavrını sorun olarak görmeyeceklerdir. Erkekler kendini kabul ettirebilme yetisine sahip olmalı ve gücünü gösterebilmeli. Bu olgu, ataerkil erkek eğitime aittir.

Birçok Türk ebeveynin hastalıklara, özellikle psikolojik hastalıklara yaklaşımı çok ilginç. Farklı hastalıkların açıkça kültüre bağlı görünümünü vurgulayan birçok örnek var. Türkiyeli kadınların çoğu hastalıklarını genelde vücutlarıyla ifade ediyorlar. Acı hissediyorlar. Bir Alman kadın böyle bir durumda “Ben bunalımlıyım” der; bir Türk kadını ise, “Ağrılarım var” der. Depresyonda vücut ağrıları öne çıkartılmaktadır. Bu neden böyle?

Ben 8 yaşındayken bir gün hastaydım. Annem bana şunu söyledi: “Oğlum göbeğin düştü. Rahatça yatmalı, dinlenmeli ve bu dağ çayını içmelisin”. Yataкта gizlice karnıma ve göbeğime baktım. Ama herşey yerli yerindeydi. Göbek düşmemişti. Ama annem benim dengemi kaybettiğimi an-

latmak istiyordu. Göbek vücudun ortasında. Bir hastalıkla vücut dengesini kaybeder. O zamandan beri Türk ebeveynlerin “çocuğun göbeği düştü” demelerini anlıyorum.

Türk toplumunda büyüye yönelik tasarımlar çok yaygındır. Geleneksel anlayışta, halkın sağlık anlayışında hastalıklar, insan çevresinde oluşan bağımsız bir varlıktır, yani insan vücuduna dışardan giren ve çoğu zaman onu tamamen sarabilen büyü bir güç olarak anlaşılmalıdır. Burada ruh (*psycho*) ve beden (*soma*) arasında bir ayırım yapılmamaktadır.

Büyülü güçlerin yanı sıra insanların kötü bakışlara yönelik tasarımları bulunmaktadır (nazar, büyü), ya da cinlerin çarptığına inanılır. Onlar burada aslında bozuk ilişkilerden söz ediyorlar. Soğukluk, sıcaklık, beslenme, yük gibi doğa tarafından şartlanmış tasarımlar da, yerinden oynamış, düşmüş, kaymış organların tasarlanması da, hastalıkların kaynağı olarak görülebilmektedir.

Yukarıda betimlenen örnekler, hastalıkların ya da davranış biçimlerinin kültüre bağlı görünümünü göstermektedir. Alman psikologlar, psikiyatristler, pedagoglar, eğitimciler, sosyal çalışanlar, doktorlar v.s., yabancılarla çalışmalarında kendilerini pratikte sıkça çaresiz hissetmektedirler. Öte yandan Alman olmayan kültür çevrelerinden ebeveynler, çocuklar ve gençler de, uzmanlar tarafından anlaşılamadıklarını duyumsadıkları için kendilerini çaresiz hissediyorlar. Çocuklarının belirsiz teşhisleri nedeniyle doktordan doktora, psikologtan psikoloğa ya da bir danışmanlık bürosundan diğerine, ellerinde ilaçlarla, mazeret kâğıtları, mektuplar, bilirkişi raporlarıyla dolu poşetleriyle oradan buraya koşan bir çok aileyi uygulamadan tanıyorum.

Özet

Kreş(Anaokul) ve okul gibi eğitim ve öğretim kuruluşlarında kültür tercümanlarına ihtiyacımız var. Sağlık ve sosyal sistem için de bu geçerlidir. Sosyal devletin sosyal hizmetlerini yeni bir anlamda interkültürel yönde açması için bu bir ödevdir. (Madde 7 ve 20 GG).

Çocuk yuvaları ve okullar için –özellikle göç kökenli birçok insanın oturduğu semtlerde– kültür çevirmeni hizmetleri kurulmalıdır. Her iki dili ve kültürü iyi tanıyan pedagog ya da psikologlar istihdam edilmelidir. Onlar okul psikolojik danışmanlık merkezlerine bağlanabilir ya da bu çerçevede kurulabilir. Ama bu ekip hareketli olmalı. Bir hazırlık döneminden sonra hemen göreve başlayabilirler. Belli bir zaman sonra bu tasarımların nasıl gerçekleştirilebileceği yeniden kontrol edilebilir ve değerlendirilebilir.

Duygu ile Akıl Arasında Kalmak

Anadolu Üniversitesi/Eskişehir Yrd. Doç. Dr. Ahmet ATİLLA

Yaklaşık dokuz yıl önce Türklerin Almanya'ya göçünün kırkinci yılı anma törenlerine katılmıştım. Köln Heumarkt'da kurulan gösteri çadırlarını gezdikten sonra Köln'deki tarihi Belediye binasında "Yaban, Silan olur" adlı sergiyi gezmiştim. Sergi girişinde 1961 yılında Türkiye ile Almanya arasında imzalanan "İşgücü Göçü Anlaşması"nın Türkçe ve Almanca örnekleri yer almakta, sergi ziyaret defteri ise hemen onun önünde bulunmaktaydı. Girişte satılan sergi kataloğunun sunuş yazısında dönemin Köln Belediye Başkanı göçün kırkinci yılı, sergi ve Türkler hakkında özetle şöyle diyordu:

"Tarihin geçmiş olgularının bir bölümünü yansıtmaları bakımından bu sergi, bazı yönleriyle dar anlamda bize biraz fazla 'tarihsel' görünmekle birlikte, burada anlatılmak istenen tarih, diğer toplumsal olaylardan soyutlanmış belli sınırları içerisinde toplumun salt bir bölümünü kapsayan ve dolayısıyla unutulmaya mahkum bir tarih değil bizim tarihimizdir. Önce tek tek daha sonra aileleriyle bize gelen bu insanlara geçici bir süre konuk muamelesi yapılmış ise de, daha sonra onların da diğer komşularımızdan bir farkları kalmamıştır."

Dönemin Belediye Başkanı'nın dostça sözleri için minnettar olmakla beraber, biz Türklerin diğer komşulardan bir farkı kalmadığı görüşüne katılmakta zorluk çektiğimi *Dünya Gazetesi*'ndeki değerlendirmemde şöyle anlatmıştım:

"Sergide bazı bölümlere ses bandı kayıtlarını dinlemek için kulaklıklar yerleştirmişler. Bu kulaklıklardan birinde, 3-4 yaşlarında bir kız çocuğu babası ile sohbet ediyor. Sohbetten anladığım kadarı ile anne Almanya'ya çalışmaya gitmiş, baba da kızı ile beraber Türkiye'de kalmış. Çocuk banda şarkı söylüyor, baba da kendi sesini duyurmak istercesine "kızım bak şimdi sen buraya konuşacaksın, deden bu bandı anneye götüreceksin, anne senin sesini dinledikten sonra o da konuşacak, biz de burada anneyi dinleyeceğiz" diyor. O kız şimdi en az 30 yaşında, bu bandı dinlerken çok duygulandım, ama benden sonra bu bandı dinleyenlerden 55-60 yaşları arasındaki bir ziyaretçinin gözyaşlarını görünce ağlamamak için kendimi dışarı attım.

Dönemin Belediye Başkanı'nın biz Türkleri Alman komşularından farklı görmediğini söyleyerek, 'eşit' muamele mesajı vermek istiyor ama, Türklerin 'duygusal' farklılığını fark edecek kadar Türkleri tanımamış olması ise rasyonel düşünmesinden ileri geliyor.

Bir Alman veya bir Avrupalı bana 'Artık sana konuk muamelesi yapmayacağım. Çünkü artık sen konuk değilsin. Sen de bizdensin' dediğinde; ben, 'Türk' olarak duy-

gusal bir tepkiyle çok sevinirim. Artık aramızda 'ayrı gayrı olmayacak' diye düşünürüm. Çat kapı görüşmek isterim. Sigaramı, yemeğimi paylaşmak isterim. Bir yere gittiğimizde önce ben ödemek isterim. 'Psikologa gitmek ne demekmiş, bizler varken elin doktoru ne anlasın senin derdinden' derim. İki kadeh içtiğimiz yerde, Alman arkadaşşıma yamuk yapan olursa dostluk adına çekinmeden onunla birlikte kavgaya girerim.

Sen de bizdensin diyen Alman ise verdiği bu mesajla bana, 'Artık Almanca öğrenmelisin, Türkiye'nin siyaseti seni fazla ilgilendirmemeli, sakın Türk vatandaşlığına tekrar geçeyim deme, Türk gazetelerini okumayı bırak, çocuklarına din dersini Almanca verelim, yeni doğan çocuklarına hiç olmazsa bir de Alman adı vermelisin, vs. vs.'

'Sen de bizdensin' sözünün duygusal ve mantıksal algılaması işte bu kadar farklı. Temelde bu kadar farklı olan insanlar beraberliklerinin kırkinci yılını doldurdular. Onları kırk yıldır birlikte yaşatan nedenleri iyi incelemeliyiz. Sosyologlar ve psikologlar birlikte çalışmalı ve bu birliği daha da geliştirmeliyiz.

Bu vesile ile özellikle Alman medya ve siyasetine seslenmek istiyorum. Konu Türkler olunca lütfen biraz daha 'duygusal' düşünün. Bu sizler için de çok gerekli. Burada doğşalar da, burada sosyalleşseler de genetik olarak 'Türk' olan ikinci, üçüncü ve diğer kuşaklar ile birlikte yaşayacaksınız. Onları tamamen kendinize benzetmek isterseniz; kavga çıkar! İyisi mi biraz da siz onlara benzemeye çalışın.

Almanya'da yaşayan Türklere de önerim. Almanlar ile ilişkilerde daha rasyonel ve mantıklı olun. Bu sizi daha da geliştirecektir. Ne çok dikbaşı ne de çok teslimiyetçi olun. Unutmayın ki, siz tarihin hiçbir döneminde sömürge olmamış bir ırkın çocuklarıdır. Birlikte yaşadığınız insanların sizi eritmesine izin vermeyin, ancak kendi içinize dönerek, bulunduğunuz toplumun dışında da yaşamayın."

Dokuz yıl önceki yazımdan neden bu kadar uzunca bir alıntı yaptığımı merak edenler olabilir. Üzümlere ifade etmeliyim ki, 1975-78 yılları arasında Türkiye'de kadrolu gazetecilik yaparken yazdığım veya o günlerde yazılan çeşitli haberlere bugün baktığımda, habere konu olan sorunların neredeyse benzer biçimde devam ettiğini görüyorum. Keza Almanya'daki Türklerin sorunları başlığı altında kırk yıl önce yazılan raporlar, yapılan inceleme ve araştırma sonuçlarına bugün baktığınızda o günden bugüne temel sorunların artarak devam ettiğini görüyorum. Dolayısıyla kimi sıfat değişikliklerinin dışında 40 yıl önce yazılanların bugün güncel olmasını çözüm arayışlarını daha ivedi hale getirmesi yönünden önemli buluyorum.

Kronikleşen sorunların çözümü için neler yapmalıyız?

Rahatsızlık veren ya da değiştirilmesinin iyi olacağı düşünülen bir şeye uzun süredir bir çözüm getirilmemişse ve bunun ne kadar süreceği belli olmayacaksa, ya da sürekli devam eden ve tekrarlayan özellikleri bulunuyorsa, o şeye kronikleşmiş ya da müzminleşmiş diyoruz. Almanyalı ya da Avrupalı Türklerin Sorunları bu anlamda kronikleşmiş sorunlardır. Şüphesiz bu boyut-taki bir yazı da konuyu ayrıntıları ile ele almak mümkün görülme de, 1990 yılından bu yana Batı Avrupa ülkelerinde yaptığım gözlemlere ve çeşitli incelemelere baktığımda, 50 yıla yaklaşan sürede oluşan sorunlara ya uyum sağlama yöntemleri geliştirilmeye çalışıldığını ya da sürekli geçici çözümler arandığını tespit ettim.

Batı Avrupa ülkelerindeki nüfusumuzun artmasını bir güç göstergesi olarak görenlere katılmıyorum hatta; zorunlu eğitim düzeyinin bile altında kalan, büyük çoğunluğu iş piyasasında rekabet etme şansını giderek yitiren göçmen kökenli bir toplumun nüfus artışının en büyük sorun olduğunu görememenin de ciddi bir sorun olduğunu düşünüyorum.

Almanya'daki Türk Toplumu olarak mevcut sorunlarımızı alt alta yazsak ve bunların her biri için çözüm önerilerinde bulunsak ne işe yarar? Hiçbir işe yaramaz, çünkü bu öneriler dilek ve temenniden öteye gidemeyecektir. Nitekim bu konularda yapılan akademik çalışmaların yanı sıra Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Yurtdışındaki Vatandaşlarımızın Sorunlarını Araştırma üzere kurduğu Meclis Araştırma Komisyonu tarafından hazırlanan rapor 2003 yılından bu yana ortada durmaktadır. O günden bugüne hangi sorun çözülebilmiştir?

Yazıya duygu ile akıl arasında kalmak diye başladım. Duygunun tanımını hepimiz az çok biliyoruz. Belki de en iyi bildiğimiz konudur duygu. Peki rasyonel olmanın tanımını biliyor muyuz? Akla dayanan, akılcı, ölçülü ve hesaplı olmak bizim için ne demektir? Hepsinden ötesi bu duygusal yapımızla, çoğunluğu rasyonel olan bir toplumda nasıl var olabiliriz?

Eğitim, Öğretim ve Uyum

Batı Avrupa'daki vatandaş ve soydaşlarımızın sorunlarını tespit etmek üzerine harcadığımız emek ve zamanı düşündüğümde mutsuz oluyorum. Batı Avrupa'da yaklaşık beş milyonluk bir Türkiye kökenli nüfusun bulunduğu ifade ediliyor. Hatta kimi yazarlar bu nüfus için Avrupa'daki ya da Almanya'daki Türkiye başlıklı yayınlar ortaya koyuyor. Örneğin Almanya Federal Cumhuriyeti'nin yaklaşık yüzde onunu yabancılar, yabancıların da yaklaşık yüzde otuzunu Türkiye'den gelenlerin oluştur-

duğu belirtiliyor. Türkiye kökenlilerin Almanya'daki genel görünüşü ve yarattıkları izlenim ne yazık ki olumsuzdur.

Eğitim ve öğretimdeki eksiklerimiz, tutum ve davranışlarımızdaki uyumsuzluğumuzla bu olumsuz imajın sorumlularını başkalarına yükleyebilir miyiz? Son yıllarda ailelerin çocuklarının eğitime yönelik ilgi ve desteklerinde önemli gelişmeler kaydedilmesine rağmen; istatistiklerdeki olumsuz tablo bir türlü düzelmemektedir. Örneğin Almanya'da okula giden vatandaş ve soydaşlarımızın çocuklarının önemli bir bölümü, yaşlıları olan diğer ulusların çocuklarına göre daha alt eğitim veren okullara gitmekte ve bunların büyük bir kısmı da zorunlu eğitimlerini tamamlayamadan okuldan ayrılmaktadır.

Okuldan temel eğitimlerini bitiremeden ayrılanların yükseköğrenim görmek bir yana, meslek eğitimi şansları da çok kısıtlı hatta imkansızdır. Bu durumdaki gençleri, gelecekte sıkıntılı bir yaşam beklemektedir. Çünkü, temel eğitimi tamamlayamayan ve herhangi bir meslek eğitimi de almamış bulunan gençlerin gelecekte iyi bir iş bulmaları güçtür. Gerekli eğitimi almış olan yaşlılarıyla iş piyasasında rekabet şansları bulunmamaktadır. Çoğunluğu bu durumda olan gençlerle göç edilen ülkede saygı gören bir toplum olmamız mümkün müdür?

Hayatın bu gerçeği istatistiklerden de kolaylıkla anlaşılmaktadır. İşsizlerle ilgili veriler açıklandığında yabancıların bütün işsizlerin içinde yüksek bir oranı oluşturduğu, ama işsiz yabancıların içinde Türklerin oranının her yıl daha da arttığı, işsiz ve herhangi bir eğitim almayanların da bu oranın neredeyse tamamına yakın bir kısmını oluşturduğu belirtilmektedir. Yaşanılan toplum içinde bu kadar yüksek bir işsizlikle, sorunlarınızın çözümü için nasıl müzakere edilebilecektir?

Eğitimsiz ve işsiz gençlerin suç işlemeye eğilimli oldukları, bunların iş gücü sahibi yaşlılarına göre yüksek bir oranda suçla karıştıkları, cezaevlerindeki yabancılar arasındaki en yüksek tutuklu ve mahkum oranının Türkiye kökenlilerden oluştuğu gerçeği ile de doğrulanıyor. İstatistiklere yansıyan olumsuzlukların olumluya çevrilebilmesi için, tek yolun eğitim, öğretim ve uyum çabaları olduğu gerçeği ortada durmaktadır.

Şimdi bu yazıyı okuyan iyi eğitimli kesimin bir bölümü beni karamsar ve genelleyici yazmakla eleştirebilirler. Başarılı olan kesimi neden görmezden geliyorsunuz diyebilirler. Türkiye'den Batı Avrupa'ya yönelik işgücü göçü zaman içinde kendi aydınlarını ve başarılı insanlarını üretti. Özellikle son yıllarda eğitim çağındaki gençlerimizden, üniversitelerdeki akademisyenlerimizden ve iş dünyasındaki girişimcilerimizden örnek alınacak, göçmen kökenlileri yürek-lendirecek olumlu gelişmeler olduğunu da

biliyorum. Çoğu zaman bu başarı örneklerini gündeme getiren çabalarda da bulunmaktayım. Ancak zorunlu eğitim süresini dahi tamamlamadan okul dışına itilen, eski adıyla sonderschule denilen okullara yönlendirilen, mesleki, teknik eğitime yönlendirildiği halde gitmeyen, ya da başarısız olan, aile veya çevre desteği olmadığı için olumsuzluklara sürüklenen ya da potansiyel olarak bu tehditle yaşamak zorunda kalanlarımızın durumunu görmezden gele-

bilir miyiz?

Yazının genelinde söz ettiğim olumsuzluklar çok küçük bir kesim için geçerli olsa bile göçmen kökenliler olarak bunları kendi kariyerimiz, başarımız ve geleceğimiz için çözülmesi gereken büyük bir sorun olarak görmemiz gerekmektedir. Hatta farklı ulusların, farklı etnik kökenli göçmenlerin yaratacakları olumsuzlukların da bizi dolaylı olarak etkileyeceğinin farkında olarak göçmenlerin eğitimi, öğretimi ve uyumu için

çaba göstermeli, düşünce geliştirmeliyiz.

Peki ne yapmalıyız diye soranlara uzmanı olduğum bir konu ve yıllarca hizmet verdiğim bir alanla ilgili bilgi vermek istiyorum. Ancak bu sayıda bana ayrılan yeri fazlasıyla kullandım. Kismetse önümüzdeki sayıların birinde Türkçe bilenlerin eğitim ve öğretim düzeyini geliştirecek, bulundukları ülke eğitim sisteminde başarısız olanlar kadar başarılı olanların dahi ilgi gös- tereceği eğitim ve öğretim fırsatlarından

söz edeceğim. Almanyalı Türkler başta olmak üzere Yurtdışında yaşayan Türklerin eğitim düzeyinin en az sekiz yıl olması mümkündür. Sekiz yıllık diploma sahibi olanların en az yarısı on iki yılı tamamlayabilir. Onların da en az yarısı iki yıllık ya da dört yıllık akademik eğitim görebilir. Bu konunun ayrıntıları *Die Gaste*'nin gelecek sayılarında.

18.12.2009

“Bağımsız, kamusal, gruplara kendi anadillerinde hitap eden, insanın güvenebileceği bir radyonun önemli olduğuna inanıyoruz”

WDR Müdürü Wolfgang Schmitz ile Köln Radyosu'nun yayın zamanında yapılan kısıtlama kararı hakkında konuştuk.

Die Gaste: Bay Schmitz, Köln Radyosu'na ilişkin yeni düzenlemelere gidilmesi kararını siz verdiniz. Bu son gelişmeleri ve değişimleri nasıl değerlendiriyorsunuz?

Bildiğiniz gibi, Berlin Brandenburg Rundfunk yeni yılda Radyo Multi-Kulti'nin yayını durdurdu, şimdi de *Hessischer Rundfunk*, 2009

sonunda Yunanca ve İspanyolca yayınları durdurma kararı aldı. Böylece *Funkhaus Europa*, ocaktan itibaren Almanya'daki tek entegrasyon programı olarak kalmaktadır. Biz birçok millete kendi anadillerinde yayın sunmanın doğru olduğundan eminiz, bu ayrıca şu anlama geliyor ki, ek olarak Yunanca ve İspanyolca yayınların da yapılmasını sağlayacağız. Aynı zamanda WDR'in tasarrufa gitmesi gerektiğinden, *Funkhaus Europa*'nın anadili yayınlarını yeniden düzenlemesi gerektiği bir sürece girmiş bulunmaktayız. Bu bağlamda *Funkhaus Europa*'nın 06:05-07:00 arasındaki Türkçe sabah yayınlarından vazgeçmeyi planlıyoruz. Bu adımı kurulumuzda da tartışıyoruz. Ama Türk dinleyicilerimiz için ileride *Köln Radyosu*'nun yayın süresini iki katına çıkaracağız. Bu, *Köln Radyosu*'nun akşamları bir saatlik yayın yapması anlamına geliyor ve diğer topluluklar için de anadilindeki yayınları genişleteceğiz, yani genel anlamıyla anadilindeki yayınların payı *Funkhaus Europa*'da genişletilecektir. Bu, konulardan birisidir, açıklamak istediğim bir diğeri ise, ben Türk kökenli dinleyicilerin planlarımıza karşı duydukları hayal kırıklığını anlayabiliyorum, ama demek istiyorum ki, *Funkhaus Europa* ülkemizde yaşayan herkese yönelik, hem Alman çoğunluğa hem de tüm diğer milletlerden azınlıkları hedefleyen bir entegrasyon programıdır. Bu entegrasyon görevi Almanca gündelik programımızda yerine getiriliyor. Almanca gündelik program herkese yöneliktir ve kanımca bu konuda ilerleme kaydetmek istiyorsak, tüm grupların aralarında anlaşabilmesi için bunun zorunlu olarak Almancada gerçekleşmesi gerekmektedir. *Funkhaus Europa* entegrasyona yönelik bir program olarak kimliğini terk etmiyor, tersine bu vurguyu daha da güçlendirecek. Bu ileride böylece, sabahları saat 6'dan itibaren Almanca olacak. Birçok insanın sabah saatlerinde radyo dinlediklerini biliyoruz ve benim için bu programda, Türk çevrelerinin de örneğin kendi konularını katabildiği tüm konuların tartışılması ve böylece tüm gruplar arasında bir

anlaşmanın gerçekleşmesi önemli. Benim açımdan anadilindeki yayınlar vazgeçilemezdir. Böylesi imkanların sunulmasını önemli buluyorum. Köln Radyosu'nu önemli buluyorum, o her şeyden önce birinci kuşaktan göçmenlerin yoğun olarak dinlediği geleneksel bir yayındır. *Köln Radyosu*'na yönelik hiçbir tereddüdüm yok, tersine yayını genişleteceğiz, ama bunun yanında, Almanya'daki tüm göçmenler için de arzuladığım, Almanca günlük programımızın entegrasyon açısından önemli bir işlevinin bulunduğudur.

Die Gaste: Başlangıçta da açıklamış olduğunuz gibi, *Radyo Multi-Kulti* ve *Hessischer Rundfunk* gibi anadilinde yayın yapan radyolar kapatıldı. Bu yayınlar önemli bir görevi yerine getiriyorlardı. Göçmenlere, özellikle Almanca'yı gereken düzeyde bilmeyen insanlara güncel haberleri ve tartışmaları ulaştırabiliyorlardı. *Köln Radyosu* da bu görevi deneyimli bir yayın olarak uzun süredir yerine getiriyor ve kültürler arasında bir köprü işlevi görüyor. Son kararlarınızdan sonra ise bir kısıtlamaya gidildiği izlenimi doğdu. Bu deneyimli yayın sizce zayıflatılmış olmuyor mu?

Ben aslında bu köprü'nün zayıflatılmadığına inanıyorum. Özellikle birinci kuşaktan hala önemli bir kitlenin gerçekten de iyi Almanca konuşmadıklarını ve onlara tanınan bu Türkçe imkandan memnun olduklarını biliyoruz. Köln Radyosu kültürler arasında bir köprüdür, bu kesin, ama bu köprü varlığını sürdürmeye devam ediyor. Biz *Köln Radyosu*'na 45 yıl önce başladık, programı 30 dakika boyutunda yayınladık, ileride, radyoların daha sık kullanıldığı bir zaman diliminde bu 1 saate çıkacak. Ben, çok daha fazla insanın, yani Türkçe programı dinlemek isteyenlerin, onlar açısından Türkçe yayınlar önemsendiği için, programın daha erken başlamasını istiyorum, saat 18'de. Onlar ileride de bu programdan yararlanmaya devam edebilecekler. 5 yıl önce yayınlamaya başladığımız bir program ise kaldırılacaktır. Bugün söyleyebilirim ki, bu programa devam etmek isterdim, ama tüm diğer radyo kuruluşları gibi WDR de tasarrufa gitmek zorunda. Diğerleri *Funkhaus Europa* gibi program yapmıyor, ama biz yapıyoruz. Biz bu alanda hala çok yatırım yapıyoruz ve bu, sözü edilen konudan vazgeçmediğimizi, ne entegrasyon çabalarının önemini ne de anadilindeki yayınlarımızla da birlikte bir köprü olma rolümüzü küçümsemediğimizi açıkça gösteriyor. Yineleyecek olursak: Sabah yayınlarını dinleyenlerin hayal kırıklığını anlayabiliyorum, ama anadilindeki yayınlardan vazgeçmeye ilişkin yeni bir

moda ya da bir eğilim söz konusu değil.

Die Gaste: Türk toplumunda ya da medyasında kuruluşunuzun aldığı kararlar sizce yanlış mı yorumlandı? Yöneltilen eleştirileri ve *Köln Radyosu* Genel Yayın Yönetmeni Serpil Eryılmaz'ın görevden ayrılmasını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Bildiğiniz gibi gazetelerde çıkanlar konusunda her zaman dikkatli olmak gerekir. Gelişmeler konusunda benimle görüşülmedi. Genel Yayın Yönetmeni Serpil Eryılmaz'ın görevden ayrılmasının bu tartışmayla hiç bir ilgisi yok. Türkçe yayını için bir genel yayın yönetmenimiz var, meslektaşımız Bay Arıkan. O ise şu an Hamburg'ta, *ARD-Aktuell*'de çalıştığı için izin almış durumda. Serpil Hanım temsilen bu görevdeydi. Bunun sınırlı bir süre için olduğu her zaman için açıktı ve Serpil Hanım özel nedenlerden dolayı bu ek görevi yapmamayı rica etti. Şu anki planlarımızla bu konunun hiç bir ilgisi yok.

Die Gaste: Bir Radyo 45 yaşında...Köln Radyosu bağlamında sizce hangi düzeyde bir kültürel değerden söz edilebilir?

Bu benim için tartışılmaz bir konudur. Bizim güçlü bir *Köln Radyosu*'na ihtiyacımız var ve uzun yıllar bu böyleydi. Ben bu programın bir çok Türk göçmenin yaşamında hala önemli bir rol oynamasına sevinirim ve bununla gurur duyuyorum. Tabii medya kullanımı çok değiştiği halde. Daha fazla rekabet var. Almanya'da Türkçe yayınlara ulaşılabilen, Türkiye'den gelen birçok insan bunu yapmakta. Ama biz bu olanağı sunmakta kararlıydık, çünkü bağımsız, kamusal bir radyo, gruplara kendi anadillerinde hitap eden, insanın güvenebileceği bir radyo sunmanın önemli olduğuna inanıyoruz.

Şunu da eklemek istiyorum: Öyle ki medya araştırmalarımızdan edindiğimiz sayılar mevcut. Sabah programının yayın zamanı ile saat 18'deki yayın birbirinden daha iyi durumda değil. Medya araştırmalarımızın da gösterdiği gibi, Türkçe programını yayınlayacağımız saatlerde, sabah programından daha fazla dinleyici bulunmakta. Bu önemli, çünkü anadilindeki bu programa ilgi gösteren Türk çevreler için, *Köln Radyosu*'nun daha kötü konumlanmayacağı bir yayın imkanı sunmak istiyoruz. Bunun vurgulanması önem taşıyor, çünkü kısmen onları bir köşeye havale ettiğimiz izlenimi uyandırılmakta, bu doğru değil. Öte yandan geçen yılda olduğu gibi Türk yayını internete *Loop* olarak kullanıma sunmanın deneyimini yapıyoruz. Bu, 24 saat herkesin istediği şeyi dinleyebilmesi anlamına geliyor ve bundan iyi yararlanılıyor, bir çok dinleyiciye ulaşabiliyoruz.

Türkçe İletişim Açısından Ağır Darbe Köln Radyosu

Gürsel KÖKSAL Avrupa Türk Gazeteciler Birliği Başkanı

Batı Alman Radyo ve Televizyon Kurumu (WDR) yönetimi, Almanya'daki Türklerin "Köln Radyosu"nun tirpanlanacağına dair kararını duyurmak için tam bu yayınların 45'nci yıldönümü gününü seçti. WDR'in Türkçe yayınları, "Köln Radyosu", 2 Kasım 1964'te başlamıştı. 45 yıldır Türkler için anavatanlarına bir köprü oluyor, onları Alman-ya ve bu ülkedeki yaşam hakkında bilgilendiriyor, eğlendiriyordu... Karar kesin. Almanya'daki Türk toplumunun tarihinde çok büyük yeri olan "Köln Radyosu" yayınları, önümüzdeki dönemde büyük ölçüde kısıtlanacak.

WDR'in aslında yaşanan sürecin doğal sonucu olan bu kararı, birçok kişi için şaşırtıcı oldu. Almanya'da kamu yayıncılığı kapsamındaki Türkçe yayınlar 90'lı yıllardan bu yana kısıtlanıyor. Özellikle son iki yılda çok ağır kararlar alındı. Örneğin 2008 ortasında Berlin merkezli "RBB'nin (Berlin Brandenburg Radyo ve Televizyon Kurumu) Türkçe radyo yayınlarına (Multikulti Radyo) son verilmesine karar verildi. Tüm tepkilere rağmen karar uygulandı. Geçen yıl da Frankfurt merkezli "HR"nin (Hessen Radyo ve Televizyon Kurumu) Türkçe yayınlarına son verilmesine karar verildi. Bu yayınlar da artık yok.

WDR de kamu yayıncılığından Türkçe'nin uzaklaştırılması ya da daha da sınırlandırılması sürecine katıldı. Ama WDR'den bu beklenmiyordu. Bu nedenle şaşkınlığa neden oldu karar. WDR yönetimi geçmişteki kısıtlama girişimlerine hep karşı çıkmıştı. WDR'in şimdiki yönetiminin de kısıtlamaya karşı olduğu söyleniyordu. *Avrupa Türk Gazeteciler Birliği'nin* (ATGB) Frankfurt'ta 10 Mayıs 2009'da düzenlediği "WDR Türkçe Yayınları 45. Yılında – Bir Zamanlar Köln Radyosu" başlıklı toplantıya konuşmacı olarak katılan Köln Radyosu çalışanları, "WDR var oldukça, Köln Radyosu'nun da var olacağı" yolundaki iyimserliklerini, WDR yönetimine dayanarak dile getirmişlerdi. Artık bu durumun, ya yanlış anlamadan ya da yanıltılmaktan kaynaklandığını söyleyebiliriz. Ancak o günlerdeki iyimserlik, Köln Radyosu'nun yıldönümünde yaptığımız kutlama açıklamasına "Öte yandan Almanya'daki tüm kamu yayın kuruluşlarının Türkçe yayınlara son verdiği bir dönemde, WDR'in öncülüğünü yaptığı bu alanda kalmaya kararlı olması çok önemli. WDR Yönetimi'ne de teşekkürler" sözleriyle yansiyordu. Bu açıklamanın yayınlanmasından çok kısa bir süre sonra WDR Yönetimi'nin yayınları kısıtlama kararı aldığı ortaya çıkınca, hemen ikinci bir açıklama yayınlayıp, teşekkürümüzü geri almıştık. Açıklama şöyle bitiyordu: "Bu durumda bir önceki açıklamada yer alan 'WDR Yönetimi'ne teşekkür' bölümünü iptal ediyor ve WDR Yönetimi'ni Almanya'daki Türkçe'ye

darbe anlamına gelen bu kararı yeniden değerlendirerek, geri almaya çağırıyoruz." Sadece ATGB değil. Çok sayıda kişi ve kurum, WDR'i bu kararı geri almaya çağırırdı. Ancak bunlar çok etkili olmadı. Türkçe iletişim açısından gerileme, geriletilme süreci Köln'de de yaşanıyor artık.

Köln Radyosu'nun kuruluşu için bu yayınlara önce muhabir, sonra da yönetici olarak büyük emeği geçen Gazeteci Yüksel Pazarkaya'nın tanıklığına başvuralım. Yayına başlamasından birkaç ay sonra Köln Radyosu Baden Württemberg eyalet muhabiri olarak çalışmaya başlayan ve 1 Ocak 1986 tarihinde radyonun ilk Türk müdürü olarak yönetimini üstlenen Pazarkaya, TRT yayınlarından *RadyoVizyon* dergisinin Ağustos 2008 sayısında kuruluş dönemini şöyle anlatıyordu:

"... 1 Aralık 1961 tarihinde Kuzey Ren Vestfalya eyalet radyosu olan ve merkezi Köln'de bulunan Westdeutscher Rundfunk günde 1 dakikalık İtalyanca yayınlara başladı. 1962 yılında buna Yunanlılar ve İspanyollar için yayınlar eklendi. 1964 yılındaysa, Türkler için deneme yayınları başladı, 1970 yılında Yugoslavlar için yayınlarla Gastar-beitersendung diye adlandırılan Konuk İşçi Yayınları yerleşmiş oldu. Deneme yayınlarının hemen ardından 1 Kasım 1964 günü, bir anlamda TRT karşılığı olan ARD (Alman Radyolar Birliği) adına, BBC ile birlikte Avrupa'nın bugüne kadar en büyük radyo televizyon kuruluşu olan WDR (Westdeutscher Rundfunk) tarafından günde 45 dakika olmak üzere Köln Radyosu Türkçe yayınları başlatıldı... Yayınları, Alman Radyolar Birliği'nin üye kuruluşları olan bütün eyalet radyoları ya naklen ya da kaydırılmış olarak verdi. Almanya'nın her kentinde, her köyünde çalışıp, yaşayan Türk işçileri ve zamanla aileleri bu yayınları her akşam dört gözle beklemeye başladı. Köln Radyosu başlarken, neredeyse bütün Almanyalı Türkler radyo başında buluşup birleşiyorlardı..."

Her akşam Almanya'da yaşayan Türklerin büyük bölümünü en az yarım saat radyo başında toplanmalarına neden olan yayınlar uzun süre insanlarımız için en önemli haber ve bilgi kaynağı oldu. Zamanla yazılı, sözlü ve görüntülü diğer Türkçe yayınlarının yaygınlaşmasıyla Köln Radyosu'nun günlük yaşamdaki ağırlığı azaldı. Ancak onlar da bu arada değişen koşullara uyum göstermiş, yayın içeriklerini Türk toplumunun Almanya'daki kalıcı yaşamına uygun hale getirmişlerdi.

Türkiye'de ve Almanya'da yetişen çok sayıda saygın gazetecinin, ki bunlar arasında başta "Onur Üyemiz" Altan Öymen olmak üzere çok sayıda ATGB üyesi de yer

alıyor, çalıştığı Köln Radyosu, ilkeli gazetecilik ve gelişkin profesyonellik açısından örnek bir yayın projesi. İlkeli ve iyi gazetecilerin çalıştığı, yönettiği Köln Radyosu, 45 yıllık yayın sürecinde çok sayıda gazetecinin yetiştirdiği bir okul işlevi sürdürdü.

Köln Radyosu, içerik kalitesinin üstünlüğünün yanı sıra, Türkçe'nin güzel kullanımına gösterilen özen açısından da önemli. Son kısıtlama kararlarının karşı çıkıp, bir süredir yürüttüğü Köln Radyosu Müdürlüğünden ayrılan Serpil Eryılmaz, "*Die Gaste*"nin Eylül-Kasım 2009 tarihli 9'ncu sayısında yayınlanan söyleşide, "Biz Türkçe öğretmeyiz, böyle bir görevimiz yok" hatırlatmasında bulunuyor, haklı olarak. Ama Almanya'daki Türk toplumunu gözleyen bizler, Köln Radyosu'nun "görevi olmamasına rağmen" bu ülkedeki insanlarımıza Türkçe'yi de öğrettiğini biliyoruz. Eryılmaz aynı yerde "Medya olarak tabii ki bizler, Türkçe'yi ancak güzel ve düzgün olarak kullanarak katkıda bulunabiliriz, medyanın en önemli görevi Türkçe'yi bozmamak, bu bir!" diyor. Köln Radyosu, Türkçe'yi güzel ve düzgün kullanarak, bozmayarak, öğretti.

Türkiye merkezli birçok Türkçe medya organı Türkçe'ye özen göstermezken, bir Alman medya kurumu çatısı altındaki "Köln radyosu"nun Türkçesi hep "güzel Türkçe" oldu. Halen de öyle.

Köln Radyosu'nun kısıtlanması Almanya'daki Türk gazeteciliği için işte bu nedenlerle çok ağır bir darbe.

Ve yayınların kısıtlanması kararı, bir süre sonra bu kurum için çalışan Türk kökenli gazetecilerin sayısının da gerilemesine neden olacak. Bu da ağır bir darbe olacak.

Türkçe iletişim Almanya'da yaşayan Türklerin hakkı.

Bu bir temel insan hakkı.

"Dil özgürlüğü"nün güçlenmesi, Almanya'da "özgür düşünce"nin gelişmesine de katkısı olacağı için, bu hak tüm Almanya için önemli.

Ayrıca insanlarımız ödedikleri Radyo ve Televizyon Vergi'yle, WDR gibi kurumları destekliyorlar. Bunun karşılığını beklemleri de doğal bir hak.

Elbette her medya kuruluşunda olduğu gibi, WDR'de de yöneticiler yayınların kalitesi, izlenirliği, etkinliği konusunda kafa yormak, önlemler almak durumunda. Ancak bu yöneticilerin, kurumlarının kamusal sorumluluklarını unutmamaları gerekiyor. Bu sorumluluk çok dilliliğin korunması ve geliştirilmesini içeriyor. Ama artık kamu yayının kurumlarının karar organlarında daha farklı bir sorumluluk anlayışının egemen olduğu söylenebilir. Nitekim, WDR Radyolar Genel Müdürü Wolfgang Schmitz, Hürri-

yet'e yaptığı açıklamada "Almanya'da iletişimi sağlamak istiyorsak Almanca dilini kullanmalıyız. Kanımızca çok kültürlü bir toplumun oluşmasında uyumlu bir gelişme elde edilmesini istiyorsak o ülkede yayınların konuşulan anadilde yapılması gerekiyor" (*Hürriyet*, 5 Kasım 2009, S. 13) diyerek, kamu kuruluşlarının yönetimlerinde şimdi egemen olan anlayışı da dile getiriyor.

Bu konuyla ilgili tartışmalarda "Son zamanlarda çeşitli kamu yayın kurumlarının Türkçe yayınları durdurma ya da kısıtlama yolunda kararlar almasının bir tesadüf olmadığı" görüşünü savunduk. Bunu söylerken, RBB, HR ve WDR'in kendileri dışında alınmış bir kararın uygulayıcıları olduğunu ileri sürmek değildi amacımız. Elbette her kurumun kendi bağımsız karar organlarının aldığı "bağımsız" kararlar bunlar. Hepsinin ardında ilk bakışta gayet mantıklı görülen gerekçeleri var. Ancak Almanya'da Türkçe ileşimin toplumsal yaşamdaki önemi açısından ciddi gerilemeler yaşanırken, birbirinden bağımsız da olsa çeşitli kamu medya kurumlarının yönetimlerinin de ısrarla aynı doğrultuda davrandığına işaret etmek gerekiyor. Tasarruf denildiğinde akla önce "Türkçe yayınların durdurulması ya da kısıtlanması" geliyorsa, Türkçe açısından ciddi ve genel bir sorunla karşı karşıya olduğumuz kesin.

Geçtiğimiz yıl Fransa'da da benzer şeyler oldu. *Radio France International* (RFI) de 1971'den bu yana gerçekleştirilen Türkçe yayınları son verme kararı aldı. ATGB'nin RFI'ye yönelik çağrısında bu kararın geri alınmasını istenmiş, "Türkçe'nin gerilemesine değil, gelişmesine katkıda bulunun!" denilmişti. Dikkate almayacaklar ama yine de benzer bir çağrıyı RBB, HR ve WDR yönetimlerine yaparak, bu yazıyı noktalayalım:

"Türkçe 75 milyon ülke nüfusu, Avrupa'da yaşayan 5 milyona yakın göçmenleri ve Orta Asya'dan Balkanlar'a toplam 200 milyona yakın Türkofon ile dünyanın en çok konuşulan 7'nci dilidir. Türkçe bunların ötesinde Almanya'da yaşayan 3 milyona yakın göçmen topluluğunun ana dilidir. ATGB olarak bu kararınızı yeniden ele alıp, Türkçe'yi daha da etkinleştirip, yaygınlaştırma yolunda tavır alacağınıza dair umutlarımızı..."

Ya da onlara seslenmekten vazgeçelim şimdilik...

Anadili Türkçe olanlara dönelim...

Türkçe'yle ilgili olumsuzlar, Türkçe'nin geleceğini önemseyen bizlerin gayretlerini, inatlarını sadece kamçılabilir. Kamçılmalı..

Öyleyse "İnadına Türkçel!"...

Göç, Asimilasyon ve Getto

Hıdır Eren ÇELİK

Federal Almanya Cumhuriyeti'nin 60'lı yıllarda başlayan ve o dönemde politik anlamda daha adı konmamış olan "göç politikası", bu ülkeye gelen ve yaşamaya başlayan göçmenlerin Alman toplumuna eşit haklar temelinde entegrasyonunu hedef almıyordu. Göçmenlere politik anlamda "geçici işgücü" gözüyle bakıldığından entegrasyon ve buna yönelik uygulanan politikalarda "geriye dönüşü" temel alan rotasyon politikasına endekslenmişti.

80'li yıllara geldiğinde göçmenlerin, özellikle de Türkiye kökenli göçmenlerin büyük bir çoğunluğu için geriye dönüş yolu, göçün beraberinde getirdiği bir çok sosyal, ekonomik ve siyasi faktör sebebiyle bir anlamda filen kapanmıştı. Ancak Federal Almanya'nın geriye dönüş politikası sistemli bir şekilde sürmeye devam etmekteydi. 1982 yılında Helmut Kohl'un başkanlığın da ki CDU/CSU-FDP koalisyon hükümeti "geriye dönüş primi" (*Rückkehrprämie*) adı altında yeni bir girişime imza attı. Geriye dönüş primi olarak adlandırılan bu insiyatif, çalışan her göçmenin işini bırakması ve kesin olarak geriye dönüşü halinde 10.500 Alman markına iştikal eden bir tardan yararlanmasını sağlıyordu.

Almanya'da 80'li yıllarda artmaya başlayan işsizlik, yoğunlaşan yabancı düşmanlığı ve diğer bir çok sosyal, siyasal ve ekonomik faktör, Almanya genlinde de bazı Türkiye kökenli göçmenin bu bahsedilen prim miktarını alarak geriye kesin dönüşünü olası hale getirdi. 1970'li yıllarda maden ve kömür yataklarının yoğun olduğu Ruhr bölgesi Almanya'nın en çok göç alan bölgesiyken, 80'li yıllarda patlak veren çelik ve kömür krizi, özellikle bu bölgeden bir çok göçmenin bu primden yararlanarak geriye kesin dönüşlerini gerçekleştirmesini sağlamıştır. Almanya genelinde 1980 ile 84 yılları arasında Türkiye'ye 400 bine yakın göçmen kesin dönüş yapmıştır.

80'li yıllarda sadece Almanya'da değil, Türkiye'de de yaşanan siyasal, sosyal ve ekonomik sorunların toplumsal krize dönüşmesi, Türkiye'den Almanya'ya doğru yeni bir göç dalgasının doğmasına sebep olmuştur. Bu sırada geriye dönmeyen ve Almanya'da kalan göçmenler ise, aile birleşimi olanağından yararlanarak, Türkiye'de ki aile bireylerini Almanya'ya aldirmaya başlamışlardır.

1980 ile 1985 yılları arasında okul çağında ve okul çağını Türkiye'de tamamlamış onbinlerce çocuk aile birleşimi ile Almanya'ya getirilmiştir. Bu dönemde buraya getirilen bu jenerasyonun önemli bir bölümü, sistemli bir entegrasyon politikasının olmaması ve Alman eğitim sisteminin dışında tutulmaları sebebiyle herhangi bir mesleki eğitim almadan, kalifiyesiz eleman olarak iş hayatına atılmak zorunda bırakıldılar. Almanya göç tarihinde yaşanan bu önemli olay Alman toplum ve politik hayatını bugün de derinden etkileyen önemli bir faktördür. Çünkü bu gün Almanya'da Türkiye kökenli göçmenler arasında bulunan işsiz-

Siyasal zirvelerle ("İslam Zirvesi", "Entegrasyon Zirvesi" vb.) sorun kamuoyu gündemine taşınsa bile, sorunların çözümü için yerel düzeylerde, şehirlerde pratik adımlar atılmazsa sorunlar çözülmemez. Kültürlerin ve bireylerin birarada yaşadığı şehirlerde birarada yaşamayı hedefleyen ve sorunların çözümüne bütün bir toplumun eşit ve katılımcılığını hedefleyen projeler üretilerek katkı sağlanabilir.

lerinin önemli bölümünü 30 yıl önce buraya getirilerek, meslek eğitimi almaktan mahrum bırakılan, toplumsal yaşama entegre edilemeyen 80'li yılların göç dalgasının çocukları oluşturmaktadır.

Aynı dönemde aile birleşiminin yanı sıra Türkiye'de 12 Eylül askeri darbesiyle birlikte yoğun bir şekilde yaşanan tutuklanmalar ve politik soruşturmalar Türkiye'den Avrupa'ya siyasal mülteci akınına yol açtı. 1980 sonrası Türkiye'den Avrupa'ya ve özellikle de Federal Almanya'ya 500 bine yakın kişinin siyasal iltica talebinde bulunduğu tahmin edilmektedir. Siyasal mülteci olarak Almanya'ya gelenlerin ezici çoğunluğunu Kürtler oluşturmaktadır. Şu anda Federal Almanya'da 2,8 Milyona yakın Türkiye kökenli (Türk, Kürt ve diğer azınlıklar) göçmen yaşamaktadır.

Bu dönemde Federal hükümetlerin "göç ve entegrasyon politikası" toplumda yaşayan göçmen oranının artmasına rağmen halen "göçmen ülkesi" olma gerçeğini reddetmek temeline dayandırılıyordu. Toplumsal ve sosyal gelişmelere ve sunulan birçok bilimsel verilere rağmen Federal Almanya'nın "göçmen ülkesi" realitesini kabul etmeme politikası 2005 yılına kadar sürdü. 2005 yılında Federal Parlamento'da grupları bulunan tüm partilerin ortak bir zeminde anlaştıkları "göç ve göçmen yasası" çıkarılıncaya kadar da devam etti.

Bu yasayla birlikte Almanya'da yaşayan göçmenlerin eşit haklar temelinde topluma entegre edilmesi hedefleniyor olsa da ne yazık ki uygulamada henüz başarılı bir sonuç alınmış değildir. Göçmenlerin bir çok alanda karşı karşıya bulundukları sorunlar, ki bunda çocukların ve özellikle de Türkiye kökenli göçmen çocuklarının eğitim ve meslek sorunları başta gelmektedir, henüz kalıcı bir çözüme ulaşılamamıştır.

Uygulanan göç politikasında, özellikle Türkiye kökenli göçmenlere karşı çifte bir standart uygulandığı gözden kaçmayan önemli bir detaydır. Örneğin Almanya birçok ülkeyle yaptığı uluslararası antlaşmalarda çifte vatandaşlık uygulamasını kabul ederken, Türkiye kökenli göçmenleri bu uygulama dışında tutmaktadır. Avrupa Birliği üyesi ülkelerin vatandaşları yerel seçimlerde seçme ve seçilme hakkına sahipken, en büyük göçmen kitlesini oluşturan Türk ve Kürt kökenli göçmenler demokrasinin en temel hakkı olan seçme ve seçilme hakkından mahrum bırakılmaktadır.

Bu ve benzeri uygulamaların yanı sıra, özellikle de son yıllarda artan ırkçılık ve toplumsal dışlama, Türkiye kökenli göçmenleri ne yazık ki her geçen gün giderek

daha yoğun bir biçimde siyasal İslam'a yönelmektedir. Müslüman kökenli Göçmenlerin hiçte küçümseymeyen bir kısmı çözümü islami cemaatlerde örgütlenmekte görmektedirler. Toplumsal dışlanma en çokta siyasal islamin işine yaramaktadır. Örgütlü siyasal İslam'ın müslüman göçmenler üzerindeki etkisi her geçen gün artmaktadır. Müslüman ülkelerden gelen göçmenler son yıllarda giderek kendi Getto'larını yaratıp kendilerini yerli toplumdan soyutlamaktadırlar. Bir yandan kendilerini kendi yarattıkları 'müslüman dünyasına' hapsedmeye çalışırken, diğer yandan da kendilerini Alman toplumunun bir parçası olarak görmeleri –kendi içinde bir çelişki taşısa da– beraberinde yeni toplumsal sorunları getirterek günlük yaşamda yeni çatışmalara yol açmaktadır. Hemen hemen her şehirde giderek artan minareli camii yapımı genel anlamda toplumu germekte ve Alman kökenli ırkçı grupların müslüman kökenli göçmenlere karşı düzenledikleri eylem ve kampanyalarla yabancı düşmanlığı yapmalarına siyasal zemin yaratmaktadır.

Müslüman Göçmenler anayasal demokratik çok kültürlü bir toplumda dini ibadetlerini yerine getirmeleri için camii-lerini yapmak hakkına sahiptirler. Fakat bu hakkın siyasal suistimaline karşı gelinmesi de her kişinin vatandaşlık görevi olmalıdır. Çokkültürlü toplumlarda birlikte yaşam ancak günlük yaşamın her alanında bir arada yaşamaktan geçer. Giderek artan gettolaşma, "müslüman mahalleleri" yaratarak göçmen toplumunu belirli bölgelerde biraraya "hapsederek" siyasal etkinlik kurmak örgütlü islamin hedeflerinden biridir. Çünkü gettolarda siyasal hakimiyet kurmak hem daha kolay, hem de yaratılan mahalle baskısı sonucu göçmen bireylerini daha rahat kontrol etmek mümkündür. Bundan dolayıdır ki bugün bir çok örgütlü islami grup kendi "müslüman mahallesini" yaratmak için aktif olarak çalışmaktadır. Bu tür faaliyetler her ne kadar 'din özgürlüğü' adı altında yapılmış olsa da, sonuçta toplumu bölmekten, kendini halktan soyutlamaktan başka bir sonuç yaratmaz. Bölünmüş ve gettolara ayrıştırılmış bir toplumda sosyal barışı sağlamak, ayrımcılığa ve ırkçılığa karşı mücadele etmekte zorlaşır. Toplumu ayrıştırmaya çalışan siyasal grupların bir tek ortak hedefi var –gerek siyasal dini gruplar olsun, gerekse milliyetçi ırkçı gruplar olsun–, oda toplumu bölerek kendilerinin siyasal yaşamlarına zemin yaratmaktır. Elbette bu tür grupların başarılı olmalarında bugüne kadar sürdürülen göç politi-

kasının da payı küçümsenemez. Federal Almanya'nın göçmenleri topluma eşit ve katılımcı entegrasyonu yerine dışlayıcı ve asimilasyoncu politikası bir yandan islami siyasal örgütlerin güçlenmesini, diğer yandan da ırkçı milliyetçi Alman gruplarının güçlenmesini sağladı.

Bugün, gerek Federal parlamentoda olsun ve gerekse eyalet ve yerel parlamentolarında olsun müslüman kökenli Göçmenlerin topluma Entegrasyonu islami cemaatlere havale edilerek sorun çözölmeye çalışılmaktadır. Entegrasyon sosyal ve toplumsal bir sorun olmasına rağmen 'Din' e endekslenerek çözüm bulunmak isteniyor. Bununla aslında sorun islami cemaatlere bırakılarak siyasi sorumluluktan kaçınılmaktadır. Amaç ilerde politik başarısızlıklarına gerekçe olarak yeni "suçlu" bulabilmektir.

Dini cemaatlerin ve örgütlü siyasal islamin burdaki göçmenlerin topluma eşit ve özgür katılımcılığını hedefleyen bir programları yoktur. Bu grupların çoğunluğunun tek hedefi, dini cemaatlerde rahatça propaganda ve faaliyet ortamının sağlanması ve kendilerinin istedikleri biçimde "özgürce" müslüman kökenli göçmenleri kurdukları paravan şirketler aracılığıyla sömürmelerine kolaylık getirilmesidir. Elbette müslüman kökenli göçmenlerin her türlü dini görevlerini yerine getirmeleri için her türlü kolaylık –camilerin inşası da dahil– sağlanmalıdır. Ama bu toplumsal sorunların siyasal dinci örgütlerin aracılığıyla çözmeye çalışmak, sorunları çözmekten kaçınmak demektir.

Toplumsal entegrasyon, ancak toplumun tüm kesimlerini kapsarsa ve toplumsal güçlerin tümünü harekete geçirirse başarılı olabilir. Siyasal zirvelerle ("İslam Zirvesi", "Entegrasyon Zirvesi" vb.) sorun kamuoyu gündemine taşınsa bile, sorunların çözümü için yerel düzeylerde, şehirlerde pratik adımlar atılmazsa sorunlar çözölmelenemez. Kültürlerin ve bireylerin birarada yaşadığı şehirlerde birarada yaşamayı hedefleyen ve sorunların çözümüne bütün bir toplumun eşit ve katılımcılığını hedefleyen projeler üretilerek katkı sağlanabilir.

Çokkültürlü bir toplumda demokrasinin en temel taşlarından biri din ve ibadet özgürlüğüdür. Demokrasinin sağlıklı ve her türlü dışlayıcı politik etkenden kurtulması ancak birarada yaşayan farklı kültürlerin barış içerisinde kurdukları diyalog ile sağlanır. Siyasal dini örgütlenmeler toplumu germekten başka bir işe yaramaz. Bireyler ve sivil toplum örgütleri her türlü dışlayıcı uygulamalara karşı duyarlılıklarını göstererek, müslüman kökenli göçmenleri bir arada yaşamayı ve toplumsal sorunların birlikte çözümünü temel alan örgütlenmelere kazanmalılardır.

Not: Yazarın bu konuya ilişkin bir araştırması geçtiğimiz aylarda kitap olarak Almanca yayınlandı.

Hıdır Çelik, *Einwanderung zwischen Assimilation und Ghetto. Arbeitsmigration aus der Türkei in die Bundesrepublik Deutschland*. Bonn, Freepen Verlag 2009

Gülcan'ın Şansı

Prof. Dr. Hans-Peter SCHMIDTKE Carl von Ossietzky Üniversitesi, Oldenburg

Bir kimse, eğer bir olaydan yola çıkarak bir şeyleri açığa kavuşturmak istiyorsa, en azından yazar açısından kesindir ki, burada öyküsü anlatılmaya değer bir olgu veya şahıs söz konusudur. Bir yerinde özel ya da heyecanlı bir şeyler saklı olmalı. Bir olay betimlenirken onun yazıya aktarılış biçiminde, daha başlangıçta, tüm açıklamaların yalnızca bu somut olay için geçerli olduğu kesinlikle açıktır. Bu açıklamalar genelleştirilemez, çünkü koşullar özeldir. Ve yine de böyle bir öykü öylesine ilginç noktalar içermelidir ki, belki de okur için yeni izlenimleri, yeni davranış olanaklarını, düşünmeyi ya da sevinci ve yabancı bir yazıya katılımı mümkün kılabilirdir.

Açıklamalarımnda Gülcan'ı tanıtmak istiyorum, bir Alman kızı, ama adından da anlaşılacağı gibi göç kökenli bir kız ve o şu an artık genç bir kadın. Göçmen kökenli olmak öyle bir kavram ki, birçok kişi için bir sendrom niteliği taşımakta, ama en azından, bir çocuk Almanya'da doğmuş olsa dahi, bir risk faktörü ifade ettiği izlenimini bırakmakta. Gülcan'ın ailesi yıllar önce Alman vatandaşlığına geçmişti. Kendisinin bununla hiçbir sorunu yoktu, neden olsun ki? Kendi öyküsünü zaten değiştiremezdi ve ebeveynlerini oldukları gibi çok iyi buluyordu. Ne de olsa onları çocukluktan beri tanıyordu. Nasıl ki onlar tarafından değer görmüş ve sevilmişse, kendisi de onlara değer vermeyi ve onları sevmeyi öğrenmişti. Onlara karşı nasıl bir tutum takınacağını biliyordu.

Ben, bu genç kadını ilk kez Oldenburg Üniversitesi'nde verdiğim seminerlerimden birinde farkettim. Aslında o sözü edilen, dünya geneline bakıldığında pek de özel olmayan, hatta yakından bakıldığında Alman toplumunun büyük bir bölümü ve kendilerini Alman öncü kültürünün prototipleri olarak görenler için de özel olmayan göç kökeni ve buna sahip çocukların eğitim durumu bu seminerde işlenmekteydi. Derisin nesnesi üç bölümlü okul sisteminin dördüncü sütunuydu, *förderschule*ler. Önceleri adı "öğrenim desteği için okul"du, ardından "*sonderschule*", sonra "öğrenim engelliler okulu", bugün "öğrenimi destekleme odaklı *förderschule*". Her yeni adla birlikte bu okul türünün çocuklara vurduğu olumsuz damganın başka bir renkle boyanması söz konusudur, ama bu elbette damganın özünü değiştirmemiştir. Aptalca bir şey!

Bu dersin kendisine özel olarak hitap ettiğini Gülcan duyumsamış olmalı. Bu bana tuhaf gelmedi, çünkü tam da Türk kökenli göçmen çocukları şu an bu okul türünde ortalamanın üstünde bir düzeyde yer alıyor, Gülcan kendisi de üniversiteli arkadaşlarının gözünde bir "Türk"tü. Biz derste, Almanca bilgisinin, tüm kararlara göre, bir çocuğun özel eğitim gereksinimini tespit etmek ve *förderschule*ye sevk edilmesi yönünde bir işlem başlatmak için kriter olmayacağı hakkında konuşuyorduk. Ama bu çocukların *förderschule*lerdeki yüksek oranının nedeni neydi? Eğer biz öğretmen-

lerin, bunu bir kez iddia etmiş olalım, tüm çocuklarla gerçekten ilgilendiklerinden ve kimseyi ihmal etmediklerinden yola çıkarsak ve tespit için işlemler gerçek anlamda iyi ve işe yarar ise, öyleyse, bir teoriye göre, sadece, birkaç kuşak geride kalmış olsa dahi belki de göçün kendisinin "göç kökenli çocuklar" diye adlandırılanların okul başarımlarını olumsuz etkilediği genel tespiti geriye kalmaktadır. Türk göçmen çocuklarının salt Alman olan çocuklardan düpedüz daha az zeki oldukları savı ise hiç kimse tarafından, şakadan da olsa savunulmamıştır.

Ve o an Gülcan öyküsüne başladı. Denildiği gibi, bu çok özel koşullara sahip somut bir olaydır; uyarlanamaz, genel geçer değildir, ama o yine de düşündürebilir. Gülcan ilköğretim yıllarını çok iyi anımsıyordu: O zamanlar sınıfta başarı düzeyi düşük öğrencilerdendi, çok az arkadaşı vardı ve neredede bir tartışma olsa her zaman onun içinde yer alırdı. Okul, Gülcan için bir kabustu, kendini iyi hissedebileceği ve coşkuyla öğrenebileceği bir kurum değildi. Aslında evde bütün sınavlara çalışıyordu, ama yine de başarısızdı. Öğrenmeye devam etmek için bu durum onu motive etmiyordu. Böylece Gülcan için ve sadece göç kökenli değil, bir çok çocuk için okuldaki düşüş başlamıştır ve başlamaktadır. Sonunda, en azından bazılarında eksikliği o denli ağır olduğu görülmektedir ki, normal araçlarla ve salt destekleyici ek derslerle bunlar ortadan kaldırılamamakta. Okuldaki sorunların kaynağının öncelikle okulda değil, tersine çocukta aranması gerektiğinden emin olmak için öğretmenler, çocukların *förderschule*ye kaydı yönünde işlemleri başlatmaya azmettirilmekte. Ardından ebeveynlerin bu durum hakkında bilgilendirilmesi gerekiyor.

Neticede Gülcan'a da böyle oldu. Bir *förderschule* –düşünceye göre– özel eğitilmiş, daha iyi maaş alan öğretmenlerin küçük sınıflarda, yoğun olarak bireye odaklı derslerde ve eğitimin süreceği okullardaki ders konularına onları yakınlaştırmak için ve mümkün olduğunda tekrar normal okula (*hauptschule*) hazırlamak amacıyla her öğrenciye planlı ilgi gösteren bir okul türüdür. Bilindiği üzere bu çok istisna durumlarında başarılı olmaktadır. Ama Gülcan'da durum farklıydı. Gülcan'ın babası, kızının *förderschule*ye "ihraç" edileceğini öğrendiğinde, o bunu böyle ifade ediyordu, öğretmenle ve müdürle hesap sormak için hemen okula gitmiş. Görüşme, genel hatlarıyla, babanın okula karşı ciddi suçlamalarda bulunduğu tek taraflı bir nitelikteydi, kendi kızı engelli değilmiş, kendi kızı hayır! O yalnızca derste yeterince desteklenmemiş ve yaşamının ayırdedici özellikleri ve ikidilliliği dikkate alınmamıştı. Bazı Alman öğretmenler "Türk ebeveynler ne bilir ki!?" diyebilir. Bu babanın *förderschulenin* "kalitesine" ve buna bağlı olarak kızı için yapacağı "iyiliğe" açıkça doğru anlam veremediği görülmekte. O yalnızca sevk için işlemlerin baş-

latılmamasını ve çocuğunun *förderschule*ye sevk edilmemesini sağlamıştı. Hatta bunun ardından çocuğa sınıf atlattırılmış (bir kaçı babayla sorun yaşamak istemediklerini, diğerleri, huzursuzluk yaratan bu çocuğa bir yıl daha katlanmak istemediklerini belirtmişler) ve o böylece, bir kez dahi sınıfta kalmadan *hauptschule*ye geçmiş. Elbette *förderschule* için öngörülen bir öğrencinin sonunda lise için önerilmesi beklenemezdi. Bu baba için de açıktı.

Burada özel bir durum bulunduğu bir kez daha vurgulanmış olsun. Yine de ebeveynlerin, çocuklarının okul meseleleriyle ilgilendiklerini ve okulun aldığı kararları eleştirel biçimde sorguladıklarını gören öğretmenlerin sevk işlemlerinin başlatılmasına yanaşmadıkları ve çocukları daha iyi değerlendirme eğilimini daha sık gösterdikleri bilimsel araştırmalardan bilinmekte.

Gülcan'ın başarımı *hauptschule*de de düzelme yönünde çok şey vaat etmiyordu. İyi notlardan çok uzaktı, ama ebeveynleri öğretmenlerle irtibata geçmeye çalıştılar. "Türk ebeveynlerin, en azından kız çocuklarının çıraklık eğitimini önemsemedikleri" önyargısının düpedüz yanlış olduğunu gösterdiler. Bir süre sonra, özellikle İngilizce dersi veren sınıf öğretmeni, ebeveynlerle görüştüğünden ve bir ev ziyaretinden sonra, Gülcan'a, yabancı dile ilgisini uyandırabilecek tarzda ulaşabildi. O, zaman içinde bu derste notunu ikiye yükseltti ve ilk defa, önceleri eksikliği duyduğu takdirde gördü. Bu öğretmen Gülcan'ın salt ikidilliliğinde, Türkçe ve Almancasında mevcut dil potansiyelini kavradı ve yabancı dil dersinde kullanmayı bildi.

İngilizcede aldığı "2" diğer derslerde anında bir etkiye yol açmadı. "Başarısız" öğrenciden sınıf birincisi olmadı, ama öğretmenler kurulunda, zamanında ilköğretim tahmin ettiği şekliyle genel bir öğrenim sorununu, diğer bir ifadeyle uzun bir süre boyunca öğrenimde ağır, kapsamlı bir başarısızlığın gerçek anlamda varolup olmadığı düşünülmeye başlandı. Bu etmenlerin *förderschule*ye sevk için kanıtlanması gerekiyordu.

Gülcan *hauptschule*ye yeterlikle (Qualifikation) tamamladı. Meslek eğitimini kuafor olarak yaptı, ama bu onu tatmin etmedi. Bu yüzden meslek okulunda bulunan meslek lisesinde (*Fachgymnasium*) lise diplomasını almaya çalıştı. Gülcan burada tamamen açıldı ve gerçek potansiyeli gün ışığına çıktı. Bir süre sonra başarımı tüm derslerde sınıf ortalamasının üzerinde bulunuyordu. Öğretmenlerin çoğu "geç açılanların tipik bir örneği" dediler. Bu olgu, bir çocuğun erken bir dönemde henüz hazır olmadığı anlamı taşıyor. O, birgün, çocukların gelişiminde bazen gözlemlenebildiği gibi bir sıçrama yapabiliyor. Bir çocuğun yeteneklerinin gelişimi açısından böyle bir karşılaştırma sorunludur. Gülcan'ın başarısızlığı okulun ilk yıllarında olgunlaşmamış olmasıyla gerekçelendirilemez, o, tersine, ilköğ öğretmenin ciddi çabalarına rağmen ço-

cuğa uygun bir biçimde ulaşamaması ve destekleyememesinde yatmaktadır. Çocuğun başarımdaki gerçek yeteneği olgunlaşma sürecinin akabinde değil, tersine bir öğretmenin, onun özel gereksinmelerine odaklandıktan, yeteneklerinin farkına vardıkdan ve uygun biçimde teşvik ettikten sonra açığa çıkmıştır. Okul sisteminin yapısal yetersizliği, örneğin salt büyük sınıfların ve eğitimin devam edeceği üç okul türü için verilmesi gereken tavsiyelerin ilköğ öğretmenleri üzerinde yarattığı yoğun baskı, olgunlaşmamışlık, yeteneklerdeki eksiklik ya da çocukların ve ya ebeveynlerin uygunsuz davranışlarıyla kolaylıkla açıklanmaya çalışılmakta.

Gülcan sonunda o denli başarılı olmuştu ki, yüksek not derecesi ön gerektiren enterkültürel pedagoji branşında yüksek öğrenime kabul edildi. Elbette bu özel bölümde kendi öyküsünden katkı sunabileceği çok şey vardı. Ama bu olgu, onun ek kabiliyetinin kaynağı değildi. Gülcan, yüksek soyutlama düzeyinde eleştirel biçimde sorgulama, en zor metinleri tahlil etme, farklı temel teorik tutumlar arasındaki bağlantıları kavrama ve yaratıcı bir şekilde işleme ve yeni yapıları yönelik ilk oluşumları seçebilme düzeyine sahip bir öğrenci durumuna geldi. Bölümdeki tüm sınavları en iyi dereceyle bitirdi, diploma tezinde ve akabinde sözlü bitirme sınavında aynı notla derecelendirildi. Henüz son sınavını tamamlamadan önce, toplumsal bir organizasyonda, ücreti uygun bir yönetim konumunu garantilemişti. Şans ki, engellenmiş bir "*förderschule* öğrencisi"nden, bölümümüzün en başarılı öğrencilerinden biri olup çıktı.

Biz Gülcan'ın Alman eğitim sistemine topyekün güvenen bir babası olduğunu düşünelim. Gülcan tahminen *förderschule*ye boylamış olacaktı. Bazen ilköğ öğretmenleri, salt fikir edinme amacıyla öğrenciler için sevk işlemlerini başlatıyorlar ve gerçekten sevk edilmeleri önerildiğinde tamamen şaşırıyorlar. Aynı zamanda işlemlerde, öğretmenin izlenimlerinin aksine aynı okulda kalması önerilebilmekte, elbette bu durumda çocuğun otomatik olarak daha iyi desteklenip desteklenmeyeceği kesin değildir. Ve başarıdaki eksiklik sonuçta aynı olabilir.

Bir *förderschule* eğitiminin tamamlandığını ya da terkedildiğini gösteren bir karne tarafından damgalanmışlık ve bununla birleşen ikinci bir damgalanma durumu, "göç kökenlilik", derin bir düşüşü ifade etmekte. *Hauptschule* öğrencileri dahi hemen hemen hiç iş bulamamakta, çıraklık eğitimi olanağından ise, söz etmeye bile gerek yok. Eski *förderschule* öğrencilerinin kesin olarak hiç şansı yok. Dolayısıyla düş kırıklığının bir sonucu olarak, mevcut yetenekleriyle bir dizi öğrenci okul sistemi tarafından görüldükleri ayrımcılığın farkına varabilir ve bunu aynı zamanda, toplumun, birer "yabancı" (*Ausländer*) olarak kendilerine karşı hak-sızlığı biçiminde algılayabilir. Bu da onların

ortak toplumumuzun refahına, gelişimine ve ortak kültürümüze coşku içinde katkı sunmalarına pek de yardımcı olmayacak, tersine, daha çok, kendilerine, öz güçlerine ilişkin yalanlar anlatan köktenci (*fundamentalist*) modellerin peşinde koşacaklardır.

Elbette Gülcan'ın durumu bir istisna-

dır. Ne “Alman” çocuklarının ne de hangi nedenle olursa olsun, okula kötü bir başlangıç yapan göç kökenli çocukların tamamı sonunda yüksek öğrenimin yolunu tutamayacaklardır, ama yine de şu soru sorulabilir: “Öncelikle herşeyi sorgulayan ve öğretmenlerin kararlarına gözü kapalı inan-

mayan ebeveynlere sahip olmadıkları için, acaba förderschulelerimizde ve hauptschulelerimizde kalmış bir dizi öğrenci bulunmakta mıdır?” Bu yılın Nisan ayında Engelli Hakları Bildirgesinin yürürlüğe girmesiyle, Alman mahkemelerinde förderschuleye gönderilmeye karşı itirazlarla hakkını

alabilme imkanı artmıştır. Çünkü bu bildirgede tüm çocukların okula birlikte başlama hakkı, içselleme de (*Inklusion*) bir insan hakkı olarak belirginleşmektedir. Bu konu ise henüz yenidir.

Çeviri: Die Gaste

Göç kökenli çocukların eğitimin alt bölümlerinde ve förderschulelerde nicel çokluğu Öğretmenlerin Eleyici Faaliyetleri

Pädagogische Hochschule Ludwigsburg, Fakultät für Sonderpädagogik Reutlingen Prof. Dr. Kerstin MERZ-ATALIK

1. Almanca konuşulan ülkelerin eğitim sistemlerinde göç kökenli çocukların ayrımlaştırılması (*Segregation*) ve katılımı

1.1 Eğitimde devam etmekte olan mağduriyete ilişkin ipuçları

80'li yılların başlangıcından bu yana yabancı çocukların, yani göç kökenli çocukların eğitim durumuna yönelik görgül (empirische) araştırmaların oranı hızla arttı. Aşağıda sıralanan göstergeler bu bağlamda, eğitimde geniş ölçüde değişmemiş olan somut bir mağduriyete işaret etmekte:

- sınıf tekrarında yüksek oranlar,
- eğitimin üst düzeyindeki oranlarda düşüklük (Realschule, Gymnasium),
- aynı zamanda eğitimin düşük dereceli mezuniyetler sunan düzeylerinde nicel çokluk (Hauptschule),
- “öğrenim engelli okullarında”, förderschulelerde ve özel sınıflarda yoğun nicel çokluk ve de
- elde edilememiş ya da düşük eğitim mezuniyetleri ve
- akşam okullarında/ yetişkin eğitiminde yüksek oranlar

Başlangıçta, göçmen ailelerin çocuklarının eğitimi için yaptıkları yatırımlara ilişkin gösterdikleri bireysel eğilim (*disposition*), eğitim ve sosyalbilimsel araştırmaların odağında bulunuyordu. Bu bazı yayınlarda ve gündelik teorilerde hala rastlanabilen, ağırlıklı olarak eksikliklere yoğunlaşmış bir bakış açısına yol açtı. ‘Okul başarısızlığı’nın nedeninin yetersiz Almanca bilgilerinde, sosyal statünün düşük olmasında, göçmen alt kültürün bulunduğu altyapının uygunsuzluğunda, ebeveynlerin düşük mezuniyetlerinde vs. yattığı tahmin edildi (vgl. Merz-Atalik 2007).

90’lı yılların ortalarında nihayet odak noktası değişti, artık artan oranda monokültürel, etnosentrik ve Almanca konuşulan okuldaki yapısal ayrımcılık düzlemleri göz önünde bulundurulmaya başlandı. Bugün birçok yerde, başarılı bir eğitimin, çokdilliliğin genel olarak desteklenmesinin ve transkültürel bakış açılarının determinantlarına yönelik arayışlar geçerlidir.¹

1.2 Düşük dereceli mezuniyet sunan okullarda nicel çokluk

Alman vatandaşı olmayan bir çocuğun öğrenim engelliler² için anderschulelere gönderilme riski, bir Alman çocuktan 3,4 kat daha yüksektir, hauptschulelerde en azından şimdilik iki katıdır ve Alman vatandaşı olmayan çocukların liselerdeki nicel azlığı çok açıktır. Nicel çokluğun tespiti için mümkün olan en uygun ölçümü Relative-Risiko-Index (RRI) sunmaktadır. O, A nüfusunun B nüfusuna olan göreceli (relativ) riskinin, bir niteliğin, nüfusların kendi-

sinde (A ya da B) varolma riskiyle karşılaştırılmasıdır. 1 olan değerde dengeli bir risk mevcuttur, $X > 1$ değerinde nicel çokluk veya $X < 1$ ’de nicel azlık belirmektedir. Alman vatandaşı olmayan çocukların öğrenim desteğine odaklı okullara gitmesine ilişkin göreceli riski, federal ölçekte 2,23 düzeyinde (vgl. Diefenbach 2002)³ ve böylece Alman çocukların düzeyinin iki kat üzerinde yer almaktadır. Hauptschulelerde de nicel bir çokluk 2,06’lık bir RRI ile, realschulelerde ise 0,68’lik bir RRI ile ciddi bir nicel azlık tespit edilmiştir. Alman vatandaşı olmayan bir çocuğun liseye gidebilme “riski” 0,38 RRI ile son derece düşük. Diefenbach ilkokullar için 1,27’lik bir RRI saptamıştır. Bu değer ilkin şaşırtıcı görünmektedir, çünkü aslında tüm çocuklar –ister Alman yurttaşı olsun ister olmasın–, ilkokula gitmekte ve bununla birlikte orantının dengelenmiş olması gerekirken. Gerçi bu değeri, bir yandan anderschuleye gönderme yoluyla oranın indirgenmesiyle ve öte yandan göç kökenli çocukların paralı özel okullardaki düşük oranıyla açıklamak mümkün. Risk durumları uluslar arasında (*Nationalitäten*) değişkenlik göstermektedir. 2006/07 okul yılında Arnavut kökenli çocukların %11’i, Türk kökenli ailelerden çocukların %5’i, ama Alman vatandaşlığına sahip çocukların yalnızca %2’si öğrenim desteğine odaklı okullarda bulunmuştur. Yüzdelik oranı ve de RRI 10 yıldan bu yana oldukça sabit kalmıştır. Kemal Kurt, ulusların etkisi deneyimini formüle etti: “Bazıları yabancı, bazıları daha yabancı, bazıları en yabancı. Bunlar pılılarını pırtılarını toplayıp, kimyonun yetiştigi yere gitsinler.”⁴ Eğitimdeki mağduriyetten özellikle etkilenenler, müslüman ülkelerden (Türkiye, Arnavutluk, vb.) gelen, ilk kuşak konuk işçilerden (Yunanlılar, İtalyanlar vb.) oluşan aileler ve savaş ve kriz bölgelerinden gelen çocuklardır (eski Yugoslavya, Somalya vb). Buna karşın örneğin Polonyalı ve Japon çocuklar Alman çocuklardan da daha yüksek mezuniyetler elde edebiliyorlar. Okullar ancak ‘sıfır sonuçlu bir muhasebede’ (*Nullsummenspiel*), birinin başarısının sürekli olarak bir diğerrinin başarısızlığını ifade ettiği, sayıları eğitim hiyerarşisi bünyesinde son derece sabit pozisyonlar sunabilmektedir. Göreceli okul ikametleri bazında ölçüldüğünde, göçmen çocukları eğitim piramidinin en alt bölümlerinde yerlerini alır almaz, Alman çocuklarının yükselme yönünde artan oranda deneyim edinebileceklerinden yola çıkılabileceği vurgulanmakta (Bommes/ Radtke 1993).

Ulus etkisinin yanı sıra cinsiyet etkisi de tespit edilebilir. Böylece İsviçre’de yapılan bir araştırma, İsviçreli kızların %83’nün orta ve lise (*Sekundarschule*) öğrenimi için tavsiye aldığı sonucuna vardı. İsviçreli erkeklerin %70’i, ama İsviçre vatandaşı olmayan kızların %65’i ve hatta İsviçre vatandaşı olmayan erkeklerin ancak %37’si tavsiye almakta (Kronig et al. 2000). İlkokulun diğer okullar için verdiği gönderme tavsiyelerindeki bu hiyerarşik sıralamada çarpıcı olan, bu

tavsiyelerin, öğrencilerin ortalama başarımlarının özdeş olduğu temel üzerinden verilmiş olmasında yatmaktadır. Eğitimin alt düzlemlerindeki nicel çokluğa ve eğitimdeki mağduriyete ilişkin açıklama girişimleri.

2. Eğitim sisteminde etnosentrik ve eleyici yapılar ve buna dayanan düşünüş ve faaliyet

Şansların yapısal katılaşmasını Bukow daha 1996’da, “...okuldaki durumlara katılım ve girişlerin etnik bazda yeniden yorumlanması [...] ve buna uygun olarak değerlendirilmesi” şeklinde saptamıştı. Bukow’a göre “yapısal ayrımcılığın [...] iç yüzünü anlamak, pedagojik müdahalenin yorumlama esnekliği kapsamında etnisiteleşiren bir yaklaşımın iç yüzünü anlamak kadar zordur” (ebd., 179).

Lanfranchi (2007) bir araştırma kapsamında -(uluslararası ayrımcılık araştırmalarından) practice testing yöntemine dayanarak- bir soruyu ele aldı: “Öğretim görevlileri düşünce ve faaliyetlerinde kültürel açıdan tarafsız mı?” Bir araştırma projesi kapsamında Almanca konuşulan İsviçre’nin altı kantonunda, okula giden çocukların normal okul alanlarından, ciddi bir artış göstermekte olan özel pedagojik bakımla ilgili faaliyetlere tahsis edilme süreçleri görgül (empirisch) olarak kaydedilmiştir. Araştırmacının merkezinde, çocuğun adının, babasının mesleğinin ve ailesinin etnik kökeninin sistematik olarak değiştirildiği, kurmaca iki örnek olayın işlenmesi bulunmaktaydı. Örnek olaylar okuma ve hesaplama gücü zayıf, zeka düzeyi düşük, bir diğer ifadeyle davranış bozukluğu bulunan bir öğrenciyi betimliyordu, ki ilk değişim cinsiyete göre ve cinsiyete özgül adlandırmayla gerçekleşiyordu. Bunun yanı sıra örnek olayla katmansal aidiyete (A versiyonu: Bir başhekimin çocuğu – B versiyonu: Bir inşaat işçisinin çocuğu) ve göç kökenine göre (örneğin bir erkek çocuk olması durumunda – A versiyonu: İsviçreli bir ad Anton ya da B: Kosova Arnavutlarından Bekir adlı bir çocuk) değiştirilmiştir. Deneyim sağlanmak istenilen ilgi alanları aşağıdaki şu ibarelerde görülmektedir:

- Hangi koşullar altında ve hangi kriterlere dayanarak öğretmenler ve okul psikologları, okulda zayıf olan öğrencileri özel sınıflara ve anderschulelere göndermekte?
- Buna alternatif olarak, bütüncü (integrativ) öğretim biçimleri ya da özel pedagojik destek ve teşvik önlemleri başlatıldı mı?
- Katılımcılar hangi durumlarda, dışarıya yönlendirmek yerine, meslektaşların desteği ya da uzman danışmanlıkla sorunların yerinde çözümüne gayret etmekte?

Başlangıçtaki varsayımlar iki hipotezde formüle edildi. I. hipotez: Belirginleşen özdeş sorunlarda alt katmandan çocuklar için, üst katmandan gelenlerden daha sık ayrılmaya yönelik önlemler hedefe alınmakta.

II. hipotez: Belirginleşen özdeş sorunlarda göç kökenli çocuklar için, İsviçreli çocuklardan daha sık ayrılmaya yönelik önlemler hedefe alınmakta.

¹ Im Sinne eines angenommenen Transfers zwischen den Kulturen, entgegen der Vorstellung von national oder regional abgrenzbaren Kulturbereichen.

² Respektable Förderschule, Hilfsschule, Förderzentrum oder Schule mit dem Förderschwerpunkt Lernen.

³ Im Vergleich der Bundesländer weist Baden-Württemberg mit 3,4 den höchsten RRI auf.

⁴ Gesundes Volksempfinden (Kemal Kurt; türkischer Autor und Verfasser von Lyrik, Essays, satirischen Kurzprosa und Romanen).

Her iki hipotez de kesin olarak doğrulanabildi. Sonuçlar, ayırıcı göndermelerin okullara aktarmak için verilen tavsiyeleri etkilediğini göstermekte. Bu araştırmada öğretim görevlileri özdeş sorunlarda, alt katman ve göçmen çocuklarını üst katman ve İsviçreli çocuklardan karakteristik olarak daha sık elemekteler. Bunun yanı sıra, göç kökenlilerin sayılarının çok yüksek olduğu okullarda öğretim görevlileri tarafından daha yoğun olarak duyumsanan baskı, onların artan eleyici tutumlarına ve azalmış bütünleştirme faaliyetlerine yol açtığı tespit edildi. Öğrenim ve başarımdaki ciddi sorunlarda özel pedagojik faaliyetin en önemli kriterinin, okuldaki çocuğun sosyal ve etnik kökeni ve muhtemelen bununla bağlantılı olarak ebeveynlerin destekleyici temel olarak iddia edilen katılımı ya da katılmaması olduğu kabul görmektedir. Öğretim görevlileri, dışarıya yönlendirmek ve elemek yerine meslektaşlarıyla danışmayı ve bütünleyici, destekleyici önlemlere odaklanıp sorunları yerinde çözümü, özellikle okulda bir özel eğitim pedagojisinin bulunduğu ve onun öğretmen kurulunun bir parçası olarak etkili olduğu durumlarda seçmişlerdir. Bu, 1998'de Berlin'deki bölge okulları (*Schulbezirk*) içerisindeki eleyici tutuma ilişkin yapılan araştırmadan edi-

nilen bilgilerin doğrulanmasıydı (vgl. Merz-Atalik 2001). Burada semtler karşılaştırıldığında, bütünselleştirme odaklı çalışan ilkokulların oranına bağımlı olarak, göç kökenli çocukların sonderschuleye gönderilmesinde açıkça bir indirgeme etkisi görülmekte. Elemeye odaklanmayan bir tasarısı (konsepti) ve bütünleyici özel pedagojik desteği bulunan ilkokullara en yüksek oranda sahip üç semtte, aynı zamanda öğrenim engelli sonderschulelerindeki nicel çokluğa yönelik en düşük RRI değeri tespit edilmiştir. Buna karşın yüksek oranda sonderschuleye giden öğrencilere sahip semtler, bir göçmen çocuğu için böyle bir okula gönderilme yönünde en yüksek göreceli riski⁵ göstermekte.

Marburger daha 1997'de, Berlin'de 40 ilkokul öğretmeniyle yaptığı bir anketin vargısı olarak şunu tespit etmişti: "...bu öğretmenlerin yaptıkları açıklamaların hiçbir yerinde, bu mağduriyet durumuna ilişkin kendi payları sorun olarak dile getirilmemiştir. Tersine, mevcut kurumların temsilcisi, amaç ve içeriklerinin savunucusu ve garantörü rolünü yılmadan belgelemekteler. Alman olmayan öğrencilerin, verili standartlara uygun olmadıkları koşullarda, eksiklerle donanmış, 'motordaki bir taş' gibi alışılmış okul düzenini bozan, kendileri için daha fazla iş ifade eden ve

Alman öğrencilerin öğrenimdeki ilerlemesini engelleyen 'öteki' çocuklardır" (ebd., 58). Bu açıkça eleyici okul yapımızın değişmesi gerekliliğine işaret etmekte.

Çeşitlilik ne zaman eğitim sistemi tarafından bir yük olarak değil, tersine memnuniyetle karşılanacak bir gerçeklik olarak algılanırsa ve ne zaman okul yapısı, ders ve öğrenim tasarımları (konseptleri) ve de okulların donatılması bu gerçekliğin hakkını verirse, günlük okul pedagojisine tahsis edilen talep ve yük karmaşasının indirgenmesi için kullanılan eleme mekanizmalarından kararlı bir biçimde vazgeçilebilecektir. Birbirinden öğrenmenin ve birlikte tecrübe edinmenin, mevcut şahısların çeşitliliği koşullarında çok daha iyi mümkün olacağı kanısı (vgl. Boban/Hinz 1995) Almanca konuşulan ülkelerin⁶ eğitim politikalarında daha yeni filizlenmekte, ama yine de ikna gücü giderek artmakta. Bir eğitim sisteminin işlevselliği, ayrıca, onun, toplumun tüm üyelerinin bireysel kaynaklarını ve yeteneklerini tanıyabilmesine, bunları ele almasına ve henüz bizim için bugün son derece meçhul bir gelecekte, sosyal ve barış dolu bir ortak yaşamın yararına eğitmeyi nasıl başaracağına dayanmaktadır.

Çeviri: Die Gaste

⁵ Innerhalb der Population der Kinder mit Migrationshintergrund und in Relation zur Mehrheit der Kinder deutscher Nationalität.

⁶ Eine Ausnahme stellt bspw. das Schulsystem in Südtirol (Italien) dar.

Kaynakça:

- Boban, I./ Hinz, A. (1995): "Mein Problem ist nicht, wie ich aussehe. - Mein Problem ist, wie Du mich siehst." Menschen mit Down-Syndrom und Integration in der Schule. In: Wilken, E. (Hg.): Neue Perspektiven für Menschen mit Down-Syndrom. Erlangen: Selbsthilfegruppe Down-Syndrom. 108-123
- Bommes, M./ Radtke, F. (1993): Institutionalisierte Diskriminierung von Migrantenkindern. Die Herstellung ethnischer Differenz in der Schule, in: Zeitschrift für Pädagogik, 39. Jg., 1993, S. 483-497.
- Bukow, W. (1996): Feindbild: Minderheit. Ethnisierung und ihre Ziele. Leske & Budrich: Opladen
- Diefenbach, H. (2002): Relative-Risiko-Indizes für die Über- bzw. Unterrepräsentation von ausländischen Schülern an allgemein bildenden Schulen des gegliederten Schulsystems im Bundesgebiet und in den einzelnen Bundesländern im Jahre 2002, 1 – 31. (<http://bildungsklick.de/datei-archiv/398/Relative-Risiko-Indizes.pdf>)
- Kronig, W./Haeberlin, U./Eckhart, M. (2000): Immigrantenkinder und schulische Selektion. Haupt: Bern
- Lanfranchi, A. (2007): Sonderklassenversetzung oder integrative Förderung: Denken und handeln Lehrpersonen kulturell neutral? In: VHN, 76. Jg., S. 128 –141
- Marburger, H./Helbig, G./ Kienast, E. (1997): Sichtweisen und Orientierungen Berliner Grundschullehrerinnen und –lehrer zur Multiethnizität der bundesrepublikanischen Gesellschaft und den Konsequenzen für Schule und Unterricht. In: Heintze, A./ Helbig, G./ Jungbluth, P./ Kienast, E./ Marburger, H. (Hg.): Schule und multiethnische Schülerschaft. Sichtweisen und Handlungsmuster von Lehrerinnen und Lehrern. Werkstatt Bericht der Technischen Universität Berlin: Frankfurt am Main, 4-62
- Mecheril, P. (2004): Einführung in die Migrationspädagogik. Beltz: Weinheim
- Merz-Atalik, K. (2001): Interkulturelle Pädagogik in Integrationsklassen. Subjektive Theorien von Lehrern zur Integration von Migrantenkindern im Gemeinsamen Unterricht von Kindern mit und ohne Behinderungen (zugl. Diss). Leske und Budrich: Opladen 2001.
- Merz-Atalik, K. (2006): Armut und Migration – Substrate für Bildungsbenachteiligung. In: Zeitschrift Behinderte, Heft 1, 56-67.
- Merz-Atalik, K. (2007): "Inter-/ Transkulturelle Pädagogik". In: Bundschuh, K./Heimlich, U./Krawitz, R. (Hg.): Handbuch Heilpädagogik. Klinkhardt: Bad Heilbrunn Obb.; Überarbeitete und ergänzte Neuauflage, 197-198.
- Merz-Atalik, K. (2009): Inklusive Pädagogik im Kontext mehrsprachiger, multikultureller Lerngruppen. In: Strachota, A./ Biewer, G./ Datler, W. (Hg.): Heilpädagogik- Pädagogik der Vielfalt. Klinkhardt: Bad Heilbrunn 2009, 105-122.

Uyum Sorunu

Deniz ÇIKRIKÇIOĞLU

Yaşadığımız topluma uyum sağlama sorunu ciddi boyutlara ulaşmış durumda ve zaman zaman hiç beklenmeyen çevrelerin bile hoş olmayan ifadeleri ile gündemi belirliyor. Bir profesörün yabancı öğrencilerin zekasını küçümseyen ifadesi, SPD'li İçişleri Bakanının asimilasyondan söz etmesi, bir diğnerinin, "Yabancılar manavlıktan başka bir şey bilmez!" deyişi gibi sıralanabilecek nice yıkıcı ifadeler ile tekrar tekrar gündem yaratılıyor. Beni rahatsız eden ise sorunlar değil, sorunların dile getiriliş şekilleri. Zira bu sorunlar gerçekten mevcut, hatta Berlinli Profesörün bile söylediklerini ciddiye almak gerekiyor. Profesör elbette haklı değil ama onunda bu kanıyı ifade etmesinin nedenleri ve bu kanısını destekleyebileceği bazı verileri mutlaka var. Aslında yabancı öğrencilerin zekadan değil ama dilden kaynaklanan ciddi sorunları var. Tabii profesör bu sorunu çarpıtarak dile getiriyor. Önemli olan da ifadenin haklılığı değil, sorunun varlığı. Bizler de alınganlık göstermenin ötesinde ifadeleri gündeme getirilen sorunlar üzerine

ciddi şekilde düşünmeliyiz. Belki bu ifade sahipleri de kamuoyunun dikkatini çekmek için kasten çarpıtma yöntemini kullanıyorlar. Yani kalkıp Profesörümüz, "Yabancı öğrencilerin ciddi dil sorunları var!" demesi kimseyi ilgilendirmez ve hiçbir tepki uyandırmazdı. Şerrin hayrını görmek gerek. Dileyelim ki gayeleri kamunun dikkatini çekmek olsun.

Türk kökenli öğrencilerin özellikle orta öğretimde başarı oranlarının çok düşük olmasında bir çok etken var ama bu etkenlerin en başında dil sorunu geliyor. Ebeveynlerin Almancaları yok denecek kadar az. Zaten Almanca öğrenmeye de ihtiyaçları kalmamış durumda. Bunun bu şekilde gelişmesi de Almanların sosyal yapılarından kaynaklanıyor. Almanya'nın etrafındaki ülkelere bakıldığında yabancıların uyum sorunlarının, dil sorunlarının çok daha düşük olduğunu rahatlıkla gözlemleyebilirsiniz. Örneğin Fransa'da yaşayan Türklerin dil ve uyum sorunları Almanya'ya göre çok daha az. Bu durum Hollanda, Belçika, İspanya ve İtalya'da da böyle. Peki ama bu

durum Almanya'da neden farklı? Zira Almanlar içlerine kapalı insanlar, kendi aralarındaki ilişkileri de çok zayıf. Bunun ötesinde ilişkilerinin dayandığı temeller çok farklı. Ve Almanlar bugüne kadar yabancıları uzaktan izlemekten ve küçümsemekten başka bir şey yapmadılar. Cem Özdemir bile kendi partisindeki konumuna rağmen, parti içinde ve dışında duyduğu rahatsızlığı kendisi ile yapılan röportajlarda dile getiriyor. Yani tüm bunları özetleyecek olursak, sorun uyumsuzluk sorunu değil, hazımsızlık sorunudur. Bunun sonucu olarak giderek paralel toplum ve sorunları ortaya çıkmış sorunları giderek büyümüş ve geçimsizliğe dönüşmüştür. Endişe verici olan sorunların kendisi değil, sorunların ele alınış şekli. Sorunların seçim malzemesi yapılması. Uç kesimlerin afişleri ve söylemleri ve liberallerin ise bunlara yakın söylemleri, bu yetmiyor-muş gibi sol kesiminde gönlünde yatanın bunlardan farklı olmaması. SPD'li bürokratin sözleri, bu sözlerin aydınlar arasında destek görmesi kaygı verici ve üzücü. Bu umutsuzluk için asla bir gerekçe değil. Za-

manın durduğu yörelerden gelip böylesine gelişmiş toplumda var olma mücadelesi veren insanların dinamizmini göremeyen aydınların popülist demagogileri ile bu sorunların gündeme taşınması bence çok çok güzel. Alman aydın kaypaklığının en son belgesi ortaya çıkmış oldu.

Aydın dostlarımızın sosyal ve kültürel sorunları çarpıtmaları sonucu, kendilerinin bile karşı oldukları görüşler ile aralarındaki hassas çizginin silinmesi, çağdaş aydın sorunun vahametini de ortaya koymuş oldu. Aydın kaypaklığının karanlıktan kurtarılması ve aydın çizgisinin sınırlarının da aydınlarca iyi belirlenmesi gereklidir. Bu çizginin sınırlarını ve hassasiyetlerini bilmeyenler çizgi değiştirmelidir.

Hani içimden, "Nerede o eski bayramlar?" gibi "nerede o eski aydınlar?" demek geliyor. 68 kuşağından kalan bunlar olmaz, ama onlar da yok artık ortalıkta.

Olsa ne farkeder? "Sol kaybetmiştir!", "En iyi entegrasyon asimilasyondur!" diyenler de onlar. Ben de bunu hazmedemiyorum.

Söyleşiler II

Koral OKAN

Biri ile Öteki'nin sohbetleri, kültür, sanat ve sosyal yaşamın diğer değerlerini, bunların siyasetle olan içiçe geçmişliğini içerir. Biri ile Öteki, "Sen, ben..." veya "diğeri" olabilir; isimler önemli değildir, sadece içerikler anlam taşıyacaktır.

Biri (der ki) : Merhaba... (Gülerek) Wie gehts'ler gut mu?

Öteki : Merhaba... Hallo'mun selam (gülür). Böyle selama böyle cevap yaraşır !

Biri : Şaka bir yana. "Die Gaste"de bahsi geçen çifte yarım dillilerden olmadan sohbetimize başlayalım. Nerede kalmıştık?

Öteki : Tiyatronun siyasal işlevindeydik.

Biri : Konuyu biraz açabilir miyiz?

Öteki : Peki, önce tragedya kültürünün ortaya çıktığı MÖ 5. yüzyılın, Attika'da ve onun komşuları ile ilişkilerinde, bu kültüre ışık vuran yapısal sosyal yaşamı, sosyal yaşamın, yani insanlar arasındaki ilişkilerin hangi sosyo-ekonomik temellere oturduğunu anlamamız gerek...

Biri : ... yani bu sosyal olaylar, tragedyanın ortaya çıkışını ve gelişim çizgisini belirliyor, bunu mu demek isteyeceksin?

Öteki : Geçen kez konuşurken de söylemiştik: Evet! Bu, doğal değil mi? Hemen buraya açıklık getirmek istiyorum; biliyorsundur da, çünkü bir zamanlar öğrenmiştik bunu: Temel, yani buna *altyapı* diyoruz, toplumun gelişmesinin belirli bir aşamasındaki sosyo-ekonomik düzendir. *Üstyapı*, toplumun politik, hukuksal, dinsel, sanatsal, felsefi görüşleri ve bunlara tekabül eden politik, hukuksal ve sanatsal gibi diğer kurumlardır. Kısaca, altyapı, sosyo-ekonomik temeldir, üretim ilişkilerinin tümüdür. Ve hukuk düzeni, örf ve âdet, inanç, ahlâk, düşünce, sanat gibi şeyler de toplumun *üstyapısını* meydana getirirler.¹ Yanlış anlamaya fırsat vermeden, hemen şunu da ekleyeyim: "Öncel olan belirlemeden sonra, altyapı ve üstyapı diyalektik birlik içinde gelişmeye devam ederler, yani başlangıçtaki asıl belirleme, etki ve tepkinin diyalektiği içinde birbirlerini etkilemelerine engel teşkil etmez."²Politika, hukuk, felsefe, din, edebi, sanatsal vb. gelişme, ekonomik olana dayanır. Ama bütün bunlar, birbirlerini ve ekonomik tabanı da etkilerler. Örneğin ekonomik durum sebep, yalnız başına aktif, bütün diğerleri sadece pasif etki değildirler."

Biri : Şimdi, bu esas üzerinde Antik Yunan'a yaklaşırsak...

Öteki : ... Bu esas üzerinde önce Antik Yunan'daki ekonomik altyapıya bakalım. MÖ 2. binyılın sonları ile 1. binyılın başları arasında, daha önce egemen olan ilkel topluluk düzeni, parçalanmaya ve yok olmaya başlar. Servetler arasındaki farklılaşmanın etkisi ile, daha sonra *tarım topluluklarını* oluşturacak olan büyük aileler halinde klanlara ayrışırlar, Anadolu'da olduğu gibi, babadan oğula geçen mülk haline gelen toprağı aralarında paylaşırlar. Hazineler ve köleler ele geçirmek için yapılan savaşlar, kabile yaşamının bütünleyici bölümüdür. Savaşların ve ticaretin, tarım ve zanaatçılık temeli üzerinde gelişmesi, servet eşitsizliğini daha çok belirginleştirir.

İkinci faktör, *kölelik* düzeniydi.² Önceden, her kişinin, her bireyin, ancak açlıktan ölmek için en gerekli olanı üretebildiği zamanlarda, insanın insan tarafından sömürsü olanaksızdır. Bu yüzden savaş tutsakları hemen her zaman öldürülmekteydiler; yalnız topluluk, insan sayısını artırmakta yarar görüyorsa, o zaman, tutsakları topluluğa "kabul ediyor" ve onlara, öteki üyelerle eşit haklar veriyordu. Ama emek üretkenliğindeki ilerleyiş, bu duruma son verdi; çünkü tutsak, şimdi, kendi tükettiğinden daha fazla maddi değer üretiyordu. Toplumun bir bölümü, toplumsal artı-ürün payından yararlanma hakkını elinden alıp,

tutsağı çalışmaya zorlayarak, tutsak tarafından yaratılan ürünleri kendine maledebiliyordu, yani bir başka deyişle, tutsağın emeğini sömürebiliyordu. Onun için, artık savaş tutsakları öldürülmediler, köle haline, yani haklardan yoksun hale ve artı-ürün sağladıkları süre ve ölçüde, topluluğun kendilerine hoşgörü gösterdiği emekçiler kategorisi haline getirildiler.

Sosyo-ekonomik altyapıyı belirleyen üçüncü faktör, madeni *paranın* MÖ 7. yüzyılda ortaya çıkışı idi. Lidya'lılar ilk parayı bulan kişilerdir. Lidya krallığı³, Anadolu'da Simav Çayı, Büyük Menderes Irmağı, İzmir ve Gediz Irmağı ile çevrelenen bölgede, yani Frigya ile Antik Yunan kolonileri arasında kurulmuştu. Herodot, *Lidya*'lıların Fırat ve Mezopotamya'dan gelen kolonistler olduğunu iddia etmektedir. Diğer bir iddiaya göre Lidya bölgesinin oluşumu Antik Yunan kavimlerinin Anadolu'nun Ege kıyılarında koloniler kurmaya başlamalarından öncesine dayanmaktadır ve bir uygarlık düzeyi yaratmış olan Karya'lıların Anadolu'nun bir yerli halkı olduğu konusunda tarihçiler arasındaki muhtabakat genişlemektedir. Dilbilim araştırmaları *Karya* dilinin, komşu Lidya ve Likya ve daha kuzeydeki Misya dilleri gibi, *Hitit*'lerin ardılı *Luvi* dilinden türemiş yerli bir Anadolu dili olduğunun kanıtlarını ortaya koymuştur.

Mitoloji, Lidya krallarının atalarının *Kibele*'ye⁴ dayandığını söylemektedir. Tarihte, Akdeniz çevresinde, Asya'da ve kuzey ülkelerinde birçok kültür ve uygarlıkta bu "*Ana Tanrıça*"ya çeşitli isimlerle karşılaşmak mümkündür. Mitolojide, tanrı Dionysos'un annesidir. Anadolu'da yapılan kazılar, ana tanrıça figürünün M.Ö. 6500 - 7000'lere kadar dayandığını ortaya çıkarmıştır. Örneğin Hitit'ler tarafından tapınılan *Kubaba*, tartışmalı da olsa, çok sonraları oluşacak Kibele'ye öncülük eden figürlerden biri sayılır. Ana tanrıça Kibele Ana Çumralıdır, yani Çatalhöyük'lü. En yaygın kullanımı Frigya uygarlığındadır.⁵

Lidyalıların Antik Yunanlılarla en fazla ilişki kurdukları dönem, *Kroisos* (560-547) dönemidir. Kroisos, Iyonya kent devletlerine karşı saldırgan bir politika izlemiş, fakat adalarda oturanlarla iyi ilişkiler içine girmiştir. Lidya devletini gücünün doruğuna ulaştıran Kroisos'un adı, şaşaalı zenginlik ifade eder tarzda, hem Batı kültürlerinde hem de *Karun* şeklinde Doğu kültürlerinde efsaneleşmiştir.

Antik Yunan'da önceden değişim birimi olarak, sayılabilen metalar, yani sığır, koyun, veya çuval birimleri içinde tahıl ürünleri kullanılıyordu...

Biri : ... yani, örnek olarak, tüccar, koyun alarak bunları Anadolu'da satmak istediğinde, örnektir ya, bir koyuna üç orta boy torba buğday ödüyordu.

Öteki: Aynen böyle, ama giderek, bu değişim şeklini kolaylaştırmak için, madenlerden çıkan ürünlerden yapılan madeni çivi ve ok uçlarını değişim maddesi olarak kullandılar. Bunlardan altı tanesi bir avucu doldurduğu için bir "*drahme*" ("bir avuç dolusu" demektir ve şimdi de Yunanistan'da birim paranın adıdır) değişim birimi olarak kabul ediliyordu. Lidya'da "*elektron*" maddesinden yapılma (sadece Anadolu'da raslanan, altın ve gümüş karışımı) madeni paranın ortaya çıkışını duyan Attika kralı Argos, M.Ö. 7 yüzyılda gümüş madeninden basılan parayı ortaya çıkartmıştır. Sonradan büyük itibar kazanıp Lidya parasının yerine geçen Attika drahmesi, bir tarafında tanrı Athene'nin, diğer tarafında da baykuş tasvirini taşımaktaydı.⁶

Şimdi artık tüccar, gemiye doldurduğu koyunları, mal değişimin yerine, her tarafta tanınan ve itibar gören drahme ile ödüyordu. Bu, onun itibarını ve malının değerini

artırmakla kalmıyor, aynı zamanda ticaret dönemini hızlandırıyordu. Parayla birlikte, "kredi sistemi" de ortaya çıktı. Tüccar, örneğin Anadolu iyonlarına götüreceği mal ile doldurduğu geminin mal değerini "aristokrat yatırımcı" veya başka bir tüccar tarafından "finanse" ettiriyor, mallar gittikleri yerde drahme ile ödendikten sonra malın değerinin üstüne "faiz" koyarak geri ödüyordu.

Tefeci tüccarlar, pazar yerlerinde bir tezgah açıp (= Almanca: "Bank") burada, karşılığı üzerinden, kredi veriyorlardı.

Paranın ortaya çıkışı, yüksek bir değişim düzeyine tanıklık ediyor. "Borçlanma", "tefecilik", "ipotek", v.s. hepsi birden ortaya çıkıyordu. Yeni ekonomik koşullar, kaçınılmaz olarak, yeni toplumsal biçimler yaratıyordu

M.Ö. 6 yüzyılla birlikte toprağa dayalı sınıfların iktidarı yerine ticarete ve paraya hükmeden sınıfların gücünü simgeleyen "tiranlık"lar dönemi başladı. Genellikle dış ticaretle geçinen ya da onun sayesinde zenginleşen ve güçlenen sınıflar, iktidarda sadece kan bağına dayalı ayrıcalıklarıyla tutunan soylularla bir iktidar mücadelesine giriştiler. Atinalı bir aristokrat olan ama ticaretten zenginleşen *Solon*, bu iki sınıfı uzlaştırmayı denedi ama başarısız oldu.

Biri : Bu sırada, Antik Yunan dünyasının hukuksal açından sınıfsal yapısı nasıldı?

Öteki: Şöyle bir kategori oluşmuştu:⁷

a) Toprak sahipliğiyle özdeş olan "Yurttaşlar" (*politai*), sitenin yerli halkını oluşturan ve belli haklara sahip olan özgür kişilerdir. Bu sınıf, daha sonraları sosyo-ekonomik farklılaşmalar sonucunda kendi içinde bölünmüş ve içinden yönetim mekanizmasını elinde tutan "Soylular" (*eupatrid*) çıkmıştır. Şarap ve zeytinyağı üretiminden büyük kazançlar sağlayarak, geniş toprakları ellerinde toplayıp, siteye hükmeden soylu sınıfı, soylular (*eupatrid*), toprak beyleri (*geomor*), atlılar (*hippeis*) olarak belirlenmişlerdir.

b) Siteye dışarıdan gelip yerleşmiş, genellikle zanaat, ticaret işleriyle uğraşan ve varlıklı bir kesim olan "Yabancılar" (*metoikos*). Toplam nüfusun onda birini oluşturan bir kesim olan yabancılar, özgür olmalarına karşın, hiçbir yurttaşlık hakkına sahip olmamışlardır. Özgürlükleri bağışlanan köleler de bu kesimin içinde yer almıştır.

c) Üçüncü kesimi, hiçbir hakkı ve özgürlüğü bulunmayan, üretim araçlarını kullanan, daha doğrusu kendisi üretim aracı olan "Köleler" oluşturmuştur. Bu kesim, özellikle ticaret ve endüstri sektöründe verdikleri emekle büyük atılım göstermiş, sayıları Atina gibi sitelerde hızla artmış, toplam nüfusun üçte biri kadar olmuştur. Üretimin büyük ölçüde köle emeğine dayalı olduğu Antik Yunan'da, kölelik siyasal bir olgu olarak değil, doğal bir kurum olarak görülmüştür. Bu nedenle, kölelerin durumunu düzeltmekten yana düşünürler olsa da, onların da özgür olmasını savunan düşünürlere rastlanmamaktadır.

İç pazarın daralması, sınıfsal dengelerin değişmesi, sosyal yapının farklılaşmasının önünü açan nedenleri oluşturur. Çünkü soyluların katı tutumu, zaman zaman ezilen kesimin başkaldırmasına ve hatta geçici de olsa iktidarı ele geçirmelerine yol açmıştır. Örneğin, M. Ö. 640 yılında Megara'da yoksul köylüler, Theagenes'in yönetiminde ayaklanmış ve kısa zamanda iktidarı alarak zengin toprak sahiplerinin mal ve mülklerine elkoymuşlardır. Bu anlamda gelişim çizgisi içinde, soylulara karşı önemli bir muhalefeti başlatıp sürdürenler, kentte oturan çeşitli meslek sahipleri (*demiurgoi*) olmuştur. Daha önce sözünü ettiğimiz ekonominin canlanmasıyla birlikte zenginleşip büyüyen orta sınıf, özellikle tüccarlarla zanaatkarlardan oluşmuştur. Toprakları ve atları olmayan bu sınıf, sınıfsal savunmasını ancak ağır piyade (*hoplit*) şeklinde silahlanarak gerçekleştirmiştir.

⁷ <http://de.wikipedia.org/wiki/Polis>

¹ Bkz. Karl Marx: Zur Kritik der politischen Ökonomie, MEW Bd. 13, S. 8f ve 9f ve Friedrich Engels: Herrn Eugen Dührings Umwälzung der Wissenschaft, MEW Bd. 20, S. 25.

² Bkz. Zubritski... : *İlkel, Köleci ve Feodal Toplum Kapitalist Öncesi Biçimler*, Sol Yayınları, 2002

³ <http://muzaffertuncunnotdefteri.blogspot.com/>

⁴ <http://tr.wikipedia.org/wiki/Kibele>

⁵ <http://mezopotamya.tripod.com/frigya.htm>

⁶ http://www.imperiumromanum.com/wirtschaft/geld/geld_drachmon_01.htm

Sayısal üstünlükleri ve *falanj* (birleşmiş bir kitle durumunda koşup saldıracak biçimde eğitilen, derinlemesine sekiz sıradan oluşturulan ve omuz omuza savaşan askerlerden kurulu piyade) düzeninde savaşmalarından dolayı süvarilere karşı kendilerini savunabilen bu sınıfın, böyle bir gücü örgütleyebilmesi, toplumsal prestijinin artmasında önemli bir rol oynamıştır.

Soylular (*eupatrid*) ile bu orta sınıfın (*demiurgoi*) çıkarlarının birbiriyle uzlaşmasına rağmen, bu iki sınıfın zaman zaman siyasal ideolojik düzeyde kanlı çatışmalara varan çelişkileri kaçınılmaz olmuştur. Bu çatışmalarda orta sınıfın (*demiurgoi*) arkasına kente göçmüş yoksul köylüleri (*thetes*) ve küçük topraklara sahip olan köylüleri (*georgoi*) almış olması önemli bir tarihsel olgudur.

Geldiğimiz noktada Yurttaşların (*politai*) kendi aralarında dört sosyal sınıfa ayrıldıklarını söylemek mümkün gözüküyor:

a) Büyük toprak sahibi soylular, yani eupatrid'ler, b) Ticaret ve zanaatlarla zenginleşen kentli orta sınıf, yani *demiurgoi*, c) Küçük toprakları olan yoksul köylüler, yani *georgoi*, d) Toprakları ve belli bir işleri olmayan kentli emekçiler, yani *thetes*'ler.

Biri : Solon reformları bu doğrultuda, yurttaşların konumunu güçlendiriyor!!?

Öteki: Aslında, önce böylesi bir görünüm mevcut... Yasa koyucu (*nomothet*) Solon, ilk olarak, özgür bir babadan olan hiç kimsenin, borçlanma yüzünden, köle durumuna indirgenemeyeceği ilkesini getirir. Böylelikle, borç köleliği kaldırılmış, haksızlığa uğrayan kişinin herkesçe korunabilmesine ve her kişinin bir memurun verdiği bir karar karşısında mahkemeye başvurabilmesine ilişkin yasal önlemler alınmış olur. Artık kişilerin güvenliği güvence altına alınmıştır.

Ekonomik bakımdan getirilen düzenlemelerde alınan önlemler, kalkınmayı, siyasi istikrarı sağlamaksızın gerçekleştirilemeyecek bir gerçek olarak ortaya koymaktadır. Bu temelde yapılan ekonomik reformların ilki, toprakların küçük bir azınlık elinde toplanmasını engellemeye çalışan, kişisel toprak mülkiyetine getirilen sınırlama olmuştur. Ayrıca, iç pazardaki ürünlerin fiyat artışının önünün kesilebilmesi için, tahılın dışsatımına yasak getirilmiştir. Solon, ekonomik canlılığı sağlayabilmek için, yeni iş alanlarının açılmasını şart koşmuş ve zanaatkarlara kolaylıklar sağlanmış, yabancı zanaatkarların gelip Atina'ya yerleşmeleri doğrultusunda yüreklendirici politikalar uygulamaya konulmuştur.

Bu reformlar, özellikle yurttaşların siyasal yaşama katılımını sağlamıştır. Ancak, reformlar, yurttaşları servet ölçütüne göre kendi aralarında dört sınıfa ayırmıştır. Artık gelir miktarına ve zenginliğine göre, toplumsal yaşayış içindeki bireyin yeri belirlenmiş oluyordu. Solon, reformlarıyla hiçbir sınıfın çıkarını gözetmediğini, yalnızca toplumsal uzlaşmayı amaçladığını şu sözlerle savunuyordu: 'Halka yetecek kadar hak verdim; ölçüyü ne dar tuttum, ne de bol. Gücü ellerinde tutanlara, zenginlikleri ile göz kamaştıranlara yakışığından çok hiç bir şey almayın dedim. Her iki yanı da sağlam kalkanla korudum, haksız olarak hiçbirine ötekini ezdirmedim... İyi ya da kötü her yurttaş için dosdoğru bir adalet sağlayan yasalar koydum... Ben, döğüşen iki düşman dizisinin arasında bir sınır taşı gibi dikildim, durdum.'⁸

Biri : (Gülerek) ... Tanrısal bir tavır !!!

Öteki: ... Dikkat et ! Atinalı bir aristokratın, hem de ticaretle zenginleşen bir aristokratın sınıf değiştirdiğini mi sanıyorsun? Solon'un kendini sınıflar ötesinde tanımlayışı ve tüm sınıflara mesafeli durduğunu iddia eden bir akli kendinde sembolize etmesi, belki de gerçekten onu "tanrısal" kılıyordu. Ancak, Solon'un bu akli "hangi gelir düzeyindeydi" ve bu aklin bir servet birikimi yok ise, ne yer, ne içerdi? Her şeyin ötesinde tanımladığı reformlarının sonuçları belliydi. Dikkat edilmesi ve anlaşılması gereken şudur ki, Solon'un reformları, soyluların elinde bulunan iktidarın statükosunu korumasının yanında kentsoylu zenginlerin hem siyasal yaşama etkin bir biçimde katılımını

sağlamış, hem de ekonomik açıdan güçlenmelerine yol açmıştır.

Ama anlaşılacak odur ki, Solon'un anayasası eski kurumları koruduğu gibi, aynı zamanda bu kurumlara ek olarak yeni kurumlar kazandırmıştır. Özellikle, ileride netleşecek olan kurumlar, yurttaşları politize eden oluşumlardı. Bunlardan ilki, halk meclisiydi (*ekklesia*). Adından da anlaşılacağı gibi, parçalılığı, farklı sınıfsal konumların bir birleşimini ifade eden halk meclisi, yurttaşların dört sınıfının da katılabildiği, yasama yetkisine ve devlet görevlerini seçme hakkına sahip olan bir kurultaydı. Teorik açıdan güçlü gözükse de bu meclis, aslında, pratikte önemsiz bir kurumdu. Meclisin kalabalıklığı ve farklı seslerin bir birleşimi olmasından dolayı, bütün sorunların çözümünün bulunup karara bağlanabilmesi mümkün olamamıştır.

Halk meclisinin bu sonuçsuzluğunun karşısında belirleyici olan yine diğer kurumlar olmuştur. Bunlardan birisi, anayasa mahkemesi niteliğinde olan, yasaların bencilliğini yapan *arkhon*'ların (sitenin yürütme işlerini üstlenen, bir yıllığına, soylular arasından seçilen üç devlet görevlisine verilen ad; sayıları sonradan dokuza çıkarılacak olan ve kendi adlarıyla anılan *arkhon*'ların görevleri şöyledir: Yurttaşlar arasındaki hukuk davalarına bakmak, başkomutan ve askerlik işlerini üstlenmek, din işlerine bakmakla görevli olan devlet memurluğu yapmak) ömür boyu üyesi olduğu bir kuruldu. "*Areopagus*" diye adlandırılan bu kurul, devlet işlerini denetlemekle ve anayasaya karşı suç işleyenleri yargılamakla yükümlüydü. Hatta ağır suçlu bulunduğu şahısları yurttaşlıktan çıkarabilme yetkisine bile sahipti.

Halk meclisinin gündemini, yani görüşeceği yasa ve karar tasarılarını belirlemekle yükümlü olan dörtyüzler meclisi (*bule*), her dört Attika kabilesinden ilk üç sınıf üyesi 100'er kişinin seçilmesiyle oluşuyordu. Yine soylular bu mecliste ağırlığı oluşturuyorlardı. Çünkü, seçim bölgelerini soyluların etkili oldukları kabilelerin meydana getirmesinin bir sonucu bu.

Yüksek yönetici devlet memurlarını, yürütme işlerine bakan 9 *arkhon*, komutanlar (*strategos*) ve maliye gibi işlerle ilgilenenler oluşturuyordu. Görevlerinin karşılığı para almayan bu memurlar, genellikle, çalışıp para kazanmak zorunda olmayan, yani büyük toprak sahibi soylulardan ve bir ölçüde kentsoylu büyük zenginlerden seçilmesi, niteliğinin göstergesidir. Ayrıca, anayasada, bu memurların 1. sınıf yurttaşlardan seçilmesi belirtilmiştir. Tümüyle bu yasaların ve bu yasaları uygulayan kurumların bir yansıması olan, adaleti bu yasalar temelinde uygulayan halk mahkemeleri (*heliaia*), aristokratik *areopagus* ile *arkhon*'ların gücünü yargılama alanında dengeleyen bir kurumdu. 501'e kadar jüri üye sayısına ulaşan bu mahkemelere her yurttaş, kura ile bir yıllığına seçilebilmektedir.

Bir nevi toplumsal sözleşme niteliği taşıyan anayasal reformların, sınıfsal uzlaşmayı sağlamadığı çok geçmeden ortaya çıkmıştı. Yasaların yazılı hale getirilmesi, sınıfsal çelişkileri ortadan kaldırmadığı gibi, çelişkilerin varlığını belgeleyen bir metin olmuştu. Çatışmaların tekrardan hızlanması, sınıfsal yapıların yeniden örgütlenişine, yani yeni siyasal oluşumların belirmesine kadar gelmişti. Bu oluşumlar, üç siyasal güç, resmi olmasa da üç "parti" niteliğini gösteriyordu. Toplumsal sınıfları temsil eden bu oluşumların her birinin başında büyük bir aile bulunuyordu.

Aynı zamanda, sitenin üç ayrı bölgesinin, üç ayrı coğrafyanın örgütlenmesiydi bunlar. Ovada çiftlikleri bulunan ve oligarşiye geri dönmeyi hedefleyen, liderliğini Philais ailesinin yaptığı soylulardan oluşan örgütlenmeye *Pedak*'lar deniyordu. Megakles'in önderliğinde örgütlenmiş olan *Parali*'ler, deniz kıyısında oturan orta sınıfı temsil ediyorlardı. Dağlık bölgede yaşayan, yeterli toprağı olmayan köylüler ve diğer yoksul yurttaşlara dayanan *Diakri*'ler ise, Peisistratos'un⁹ önderliğinde örgütlenmişlerdi. Askeri yetenekleri olan Peisistratos, geniş bir tabanın desteğini alarak, M.Ö. 560'ta bir darbe ile Atina'da iktidara gelmişti.

(Devam edecek...)

Chorweiler'da Türkçeyi Destekleme Kursu

Türk-Alman Dostluk Derneği'nin tarihi eskilere dayanır. 1971 yılında Türk ve Alman öğretmenler tarafından kurulan Dostluk Derneği yıllar içinde siyasal, sosyal ve kültürel alanda göçmenleri temel alan birçok çalışma gerçekleştirdi. Dostluk Derneği bu çalışmalara 2009 Ocak ayında bir yenisini daha ekledi.

Velilerin özverileri ve çabaları sonucunda dernek bünyesinde Türkiyeli göçmen çocukların başta ana dillerini öğrenmesi, dil yetilerinin gelişmesi, kendini iki dilde de aynı derecede ifade edebilmesi hedef alınarak Türkçe kursu açıldı.

Essen Üniversitesi Türkistik Bölümü'nden mezun öğretmenlerin de katılımıyla hafta sonları düzenlenen Türkçe kursunda, temel Türkçe dilbilgisi eğitimi verilmekte ve 20 öğrencinin Türkçe ses yapısını kavramaları ve geliştirmeleri amaçlanmaktadır.

Velilerin Die Gaste'ye yaptıkları açıklamalarda, çocuklarının Almanca öğrenebilmesi için Türkçeyi öğrenmelerinin temel şart olduğunu, ikamet ettikleri bölge okullarında Türkiyeli öğrencilerin sayıca az olmaları nedeniyle Bölge Eğitim Müdürlüğü tarafından anadili dersi için öğretmen ataması yapılmadığını belirttiler. Türkçe dersi veren okullarda ise Almanca dersine kıyasla Türkçe dersinin yetersiz kaldığını ve çocuklarının kültürel ve sosyal iletişimde kopukluk yaşadıklarını ve bu sorunların biran önce çözülmesi gerektiğini dile getirdiler.

Kursların organize edilmesinde ve koordinasyonunda etkin olarak çalışan Müjgan Keltek, bu girişim ile velilere ve çocuklara anadilinin öğrenilebilmesi bağlamında bir imkan sunulabildiğini ve bunun geliştirilebilmesi için öğretmen ve öğretmen adayları ile de irtibat halinde olmak istediklerini söyledi.

⁹ Kai Brodersen: Große Gestalten der griechischen Antike. 58 historische Portraits von Homer bis Kleopatra von Kai Brodersen, C.H.Beck, 1999

⁸ <http://de.wikipedia.org/wiki/Solon>

yeniGün.
AVRUPA
OCAK - 2010 | 6

Kriz 2010 için doludizgin

Avrupa'da işsizlik oranları mı?
EMRE ERTEM

Millî Görüş'te Abdurrahim Yavuz tedirginliği
OSMAN ÇULSAV

Avrupa gelişiminde cami kavgası ve mülklerin rolü
Mimar ERKAN AĞIRBAŞIN görüşleri ve tartışmaların minnatı arka planı

Nobel ve Herta Müller: Doğu hep kötü, Batı hep iyi
BEATRIX CANER ile "Nobel Ödülü" Herta Müller üzerine

Sovyet Savay ve İki Alman Sanatçı: Düşman Kardeşler?
EMRE ERTEM

"90-Günde Dünyayı Kartlamak Kolay Değil"
Berlin'de Türkiye Kaynakları yeni bir sergi

Referandum sonucu kimin eseri?
İsviçre'de "minareli cami yapılması yasağı" için yapılan referandumda yüzde 57,5 evet oyu çıkması üzerinden başlayan tartışmalar sürüyor. Bu dönemde esas sorgulanması gereken, sonucun kendisi değil, bu sonuca yol açan, göçmenlere karşı uygulanan ayrımcı-dışlayıcı ve yer yer ırkçı karakter taşıyan politikaların kendisidir. SAYFA 5

Düsseldorf Yüksek Okulu araştırma görevlisi Alexander Häusler, minareli caminin yasaklanması kararı ve İslam karşıtlığı üzerine sorularımızı yanıtladı. SAYFA 6

NeuesLeben
14 TÄGIGE DEUTSCH TÜRKISCHE ZEITUNG
11.24. DEZEMBER 2009, WOCHEN NR. 6 PREIS 2,00 EURO

İşçiler doğru yolu gösteriyor
Daimler tekelinde C-Modeli'nin (C-Klasse) nerede üretilceği uzun süredir gündemdeydi. Eylül sonunda Sindelfingen'e yönelik yayınlanan IG Metall dergisi Brennpunkt'un özel sayısı Brisant'da C modeli üretiminin 2014 yılından itibaren ABD ve Çin'e kaydırılmak istendiğine dikkat çekiliyordu. IG Metall, "C modelinin üretiminin Sindelfingen'de kalmalı" diyordu. SAYFA 3

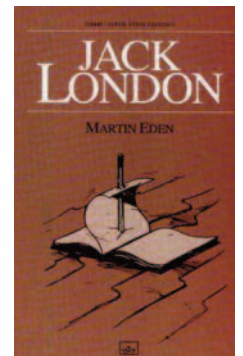
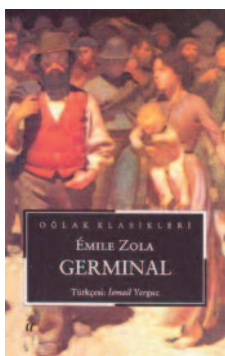
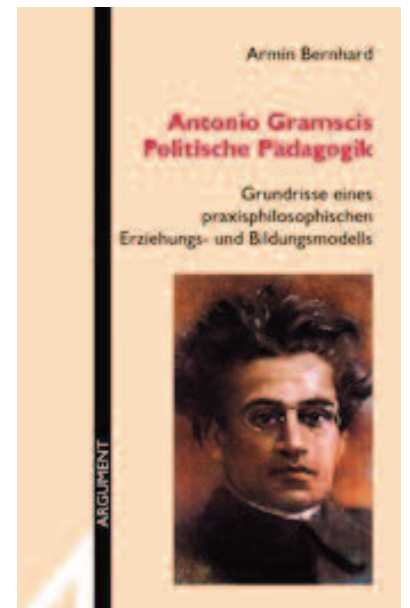
Onbinlerce Daimler işçisi gündürlük işten atmalara karşı kitlesel şekilde direniyor. İşveren ne dayatıyor. İşçiler ne istiyor?

'Güneş'te sahipsiz bir yer yok
Kapitalistleşme sürecini tamamlamadaki geçimle, başlangıçta dünya üzerindeki emperyalist paylaşım sürecinin dışında kalan Almanya, iki dünya savaşının fi-tileycisi oldu.

10 ÇALIŞMA YAŞAMI
Emekçiler yoksulluk içinde yaşıyor
Almanya'da yaşlılık döneminde yoksulluk korkusuyla milyonlarca emekçi ek sigorta yapmaya zorlandı. Emekçiler için pratik olarak hiçbir faydası olmayan "Riester-Rente" özel sigortalar için ise bulunmaz bir kaynaktı.

13 AVRUPA
Yunanistan'da büyük grev
Gençlik eylemleriyle haraketli günler geçiren Yunanistan 17 Aralık günü de kamu emekçilerinin hak alma eylemlerine sahne oluyor.

15 KÜLTÜR
Hamburg Emek Müzesi
Sanayi ve ticaretin kadar kültür ve sanatın da öne çıktığı Hamburg'un ilginç mekanlarından biri de emeğin tarihinden kesitler sunan Emek Müzesi'dir.

‘Online Türk diasporası geliyor’

16 Aralık 2009 – Dış Ticaretten Sorumlu Devlet Bakanı Zafer Çağlayan, ticaret, siyaset ve sivil toplum alanında dünyaya yayılmış Türkleri bir araya getirmek için ‘online diaspora’ kurma çalışması yaptıklarını söyledi.

Çağlayan, “Diasporayı en iyi şekilde kullanarak ihracat rakamlarımız çok ciddi seviyelere gelecek” dedi. Çağlayan, 40 kişilik bir işadamları heyetiyle birlikte Hollanda’ya çıkarma yaptı. Rotterdam Dünya Ticaret Merkezi’nde Türk ve Hollandalı işadamlarıyla bir araya gelen Bakan, Türkiye’nin 100 milyar dolarlık ihracat rakamlarını yukarılara taşımak için yeni projeler geliştirdiklerini ifade eden Çağlayan, şunları kaydetti:

“Dış Ticaret Müsteşarlığı’nın üzerinde çalıştığı bir proje var. Türk diasporası (yurt dışındaki Türk lobisi), dünyaya yayılmış durumda. Vatandaşlarımızı ticaret, siyaset ve sivil toplum alanında bir araya getirecek online ortamda diaspora kurma çalışmalarımız devam ediyor. Dünya genelinde bir güce sahibiz. Sevdiğim bir reklam var. Sloganı da kontrolsüz güç güç değildir. Onun için gücümüzü kontrol etmek istiyoruz.”

Türkiye’nin Hollanda’ya olan dış ticaretinin bugüne kadar çok sağlıklı işlediğini belirten Çağlayan, “Geçen yıl 3.2 milyar dolar ihracat, 3.1 milyar dolar ithalat yaptık” dedi. Çağlayan, 15 gün içinde üç kez Hollanda Dış Ticaret Bakanı ile bir araya geldiğini söyleyerek “Hollandalı bakanı kardeşimden daha çok görüyorum” dedi.

“NOEL BABA’YIZ TORBAMIZDA YATIRIMCI VAR”

Zafer Çağlayan, “Biz buraya Noel Baba gibi torbamızda hediyelerle geldik. Torbamızda çok kuvvetli Türk yatırımcılar var. Hollandalı yatırımcıları da Türkiye’ye çağırıyoruz” dedi. Çağlayan, konuşmasının ardından sunum yapan Turkey Institute adlı kuruluştan Meltem Üçer adlı araştırmacıyı kutlayarak, “Bizde iki yanaktan öpülür. Hollanda’da üç kere öpülüyor. Ben böyle güzel kızı 4 kere öperim” diye tebrik etti.

Onlarca yıl sadece dış ödemeler dengesi açıklarını kapatan döviz kaynağı olarak görülen “alamancı”, 1990’ların ortalarından itibaren yeni bir “konsept”in konusu haline geldi. Zaten artık eskisi gibi dış ödemeler dengesi açığını kapatmaya yarayan on milyar dolarlık döviz kaynağı da kurumuş ve 1-2 milyar dolarlık küçük bir meblağa dönüşmüştü. Bu nedenle de yeni “konsept” zaten kaçınılmazdı.

Yeni “konsept”, “alamancı”nın, yani “Türk vatandaşı gurbetçi”nin, “Türk kökenli Alman vatandaşı”na dönüştürülmesiydi. Buna göre, “Türk vatandaşı gurbetçi” tümüyle Alman vatandaşlığına geçecekti ve bunun için vatandaşlıktan çıkarılma ve yeniden alma formaliteleri basitleştirildi, hızlandırıldı.

2002 yılına kadar (yani Alman devletinin, “çifte vatandaşlık” konusundaki yeni yasal düzenlemelerine kadar), bu “konsept” içinde yaklaşık 600 bin kişi, yani Alman nüfusunun %0,7’sini oluşturan “Türk vatandaşı gurbetçi” Alman vatandaşlığına geçti.

“Konsept”e göre, Alman vatandaşlığına geçen “Türkler”in, hiç bir zaman “aslını” unutmayacakları, kültürüne ve dinine bağlı kalacakları için asimile olma tehlikesi yoktu, ama Almanya içinde küçümsemeyecek bir “lobi” oluşturabilecek güç olabileceklerdi. Türkiye devletinin çıkarları, bu “Alman vatandaşı Türk lobisi” tarafından bizzat Almanya’nın içinden savunulacaktı.

Amerika örneği gözönüne alındığında, bir Yahudi lobisinin ABD Kongresi üzerinde nasıl büyük bir etkiye sahip olduğu düşünüldüğünde (ya da hayal edildiğinde), böylesine bir “Türk lobisi”nin neler yapabileceği hayal bile edilemezdi!

Biraz tarihsel bir örnekle ifade etmek gerekirse, Almanya’da yaşayan Türkiyelilere bir çeşit Truva Atı misyonu biçilmişti. Bu misyonla, yılların döviz kaynağı “alamancı”sı, artık “lobici” olacaktı. Üstelik

hem lobici olacaklar, hem Alman vatandaş olmanın ayrıcalıklarından yararlanacaklar ve hem de “mavi kart”, “pembe kart” vs. ile Türkiye vatandaşı olarak da kalacaklardı.

İlk kez 1990’ların başında Turgut Özal tarafından dile getirilen bu “şahane” ve “akıllı” plan, 1995 sonrasında Türkiye devleti tarafından özel olarak teşvik edilen Alman vatandaşlığına kitlesel geçişle uygulamaya sokuldu. Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi, yaklaşık 600 bin kişi Alman vatandaşlığına geçti ve geçmeyi de sürdürecekti görünüyordular.

“Türk lobisi” tehlikesinden ciddi ciddi çekinen Almanya, 2002 yılında vatandaşlık yasasında yaptığı değişikliklerle, “pembe kartlı çifte vatandaşlık” statüsüne karşı önlemler almasıyla planın geleceği “tehlikeye” düşmeye başladı. Ancak “konsept” sahipleri, Eylül 2002 genel seçimlerinde SPD’nin, Alman vatandaşlığına geçen “Türkler”in sayesinde seçimi “kıl payı” kazandığına inandıkları için “durmak yok, yola devam” dediler.

Almanya’nın içinde bir “Türk lobisi” hayali, değişen tüm iktidarlara rağmen Türkiye’de varlığını sürdürdü. Bir başka ifadeyle, “Türk lobisi” oluşturma düşüncesi, “devlet politikası” haline geldi.

AKP’yle birlikte “Türk lobisi”, Milli Görüş’ün “Türk cemaati” üzerinde egemenliğini kurmaya yönelik bir faaliyet haline dönüştürülürken, “Türk lobisi tehlikesi”ne karşı Alman devletinin yeni önlemler alması, “çifte vatandaşlık” işlemlerini daha ciddi olarak izlemeye başlaması ve yer yer “çifte vatandaşlık” nedeniyle pek çok kişiyi vatandaşlıktan çıkarması bazı söylemlerin değiştirilmesine yol açtı.

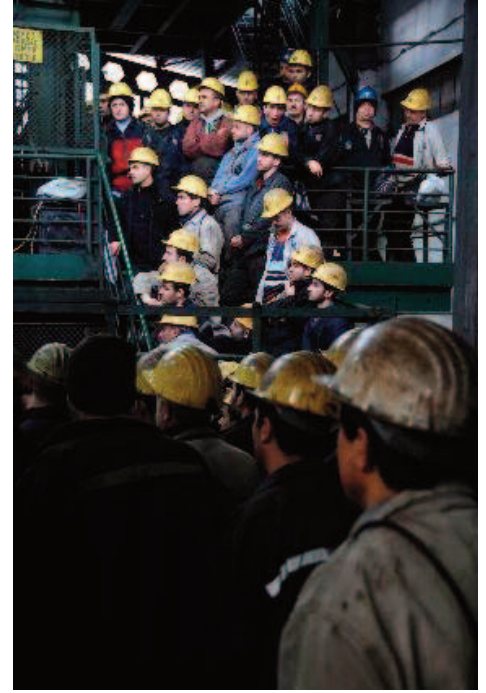
Değiştirilmeye kalkışılan ilk söylem, “gurbetçi”, “alamancı” vb. değişik sıfatlarla anılan, giderek “Türk kökenli Alman vatandaşı” haline dönüşen söylemin “Türk diasporası”na dönüştürülmeye çalışılması oldu. Artık Avrupa’nın içinde bir “diasporamız” olacaktı, tıpkı Ermeni diasporası,

Onlar Tekel İşçileri

Tekel işçileri neden eylem yapıyor?

Geçen yıl üçüncü kez satışa çıkarılan Tekel Sigara için yapılan ihalede en yüksek teklifi 1 milyar 710 milyon dolarla British American Tobacco (BAT) verdi. 146 yıllık Tekel 17 dakikalık bir ihaleyle BAT’ın oldu. 12 bin işçinin ne olacağı konusu gündeme geldi. 12 bin Tekel işçisinin, ‘4/C’ adı altında 10 ay süreyle düşük ücretle çalıştırılması gündeme geldi. Yani özelleştirme sürecinde işyerleri kapanan Tekel işçileri, başka

Zonguldak’taki maden işçileri, Türk-İş’in aldığı karar doğrultusunda TEKEL işçilerinin eylemine destek vermek amacıyla maden ocaklarına 1 saat geçirme eylemi yaptılar.

devlet kurum ve kuruluşlarında 4/C kadrosuyla geçici işçi statüsünde istihdam ediliyorlar. Ancak özelleştirme mağdurları için yasa ile oluşturulan 4/C statüsü TEKEL işçileri için neredeyse ölüm demek. Kamu çalışanı olarak kazanılmış özlük haklarının büyük bir bölümünü kaybettikleri gibi, maaşları da asgari ücret seviyesine geriliyor. Yılın ancak 10 ayı çalışabiliyorlar. Her an için, “Sözleşmeniz yenilenmiyor” denilerek işsiz kalma tehlikesiyle de karşı karşıya kalıyorlar. Tekel işçileri kendilerine şimdiye kadar kazanılmış tüm haklarıyla birlikte başka kamu kurum ve kuruluşlarına geçiş yapma hakkının tanınmasını, kamu çalışanı olarak kalmayı istiyor ve istekleri kabul edilene kadar eylemlerini sürdüreceklerini söylüyorlar. İşçi tarafı ayrıca, “Biz özelleştirme mağduru değiliz. İş yerlerimiz kapatılmak isteniyor. Özlük haklarımızla kamuya geçmek istiyoruz. Bize, ‘bu talebiniz değerlendirilecek’ dediler. Bize yalan söylediler. Biz Sayın Başbakanımıza güvenmek istiyoruz” diyor. (Radikal)

Yahudi diasporası gibi. Ve tıpkı bu diasporalar gibi, “Türk diasporası” da, “anavatanını kollayan, ama yaşadığı ülkede kalıcı olarak bulunan cemaat” olarak kabul ediliyordu. Her ne kadar Ermeni ve Yahudi diasporaları, kendi özyurtlarını, anavatanlarını yitirmiş insanların dünyanın her yanına dağılmasını ifade ediyorsa da, bunun da çok fazla önemi yoktu. Belki de yakın zaman içinde “Türk diasporası” da, onlar gibi vatansız, yurtsuz olabilirdi.

Ve şimdi “online diaspora” kurulmasından söz ediliyor.

Anlaşılan o ki, zaman içinde “alamancı”dan “Türk vatandaşı gurbetçi”ye, “Türk kö-

kenli Alman vatandaşı”na, “Türk lobisi”ne ve nihayetinde “Türk diasporası”na dönüştürülen Türkiyeliler, şimdi sanal/online diaspora yapılmaya çalışılmaktadır.

Bunun ne anlama geldiğini, bakanın dört kez öpmesinin ne anlama geldiği zaman gösterecektir. Şüphesiz daha öncekilerden nasıl hiç bir şey çıkmadıysa, bundan da bir şey çıkmayacağı kesindir. Büyük olasılıkla Avrupa’daki Türkiyeliler sadece dört kez öpülmekle kalmış olacaktırlar. Noel babanın torbasından eğer başka bir şey çıkmazsa!

Ahmet ONAY